

Inhoud

Van de voorzitter	158
In gesprek met elkaar over de VWG	158
Algemene Ledenvergadering VWG 22 november 2012	159
Vogelen	160
Begroting en activiteiten 2013.....	161
Minstens vijf goede redenen om nu naar www.gnr.nl te gaan	164
Goudvink, vogel van het jaar in 2013	165
Koude voeten en bevroren vingers: vogels tellen in de winter.....	166
Gooise oeverzwaluwenpopulatie in 2012 in een vrije val	168
Vogelringstation Oud Naarden, 3 ^e kwartaaloverzicht 2012	173
Pikken, pluizen en peuteren.....	177
Het voorkomen van de houtduif in de westelijke Eempolders	180
Huiszwaluwen duiken in 2012 in een dal	182
Buidelmees: wee of wel?.....	185
Gierzwaluwinventarisatie	186
Natuurcursus “Overwinteren”	187
Hoe vogels vliegen	188
Met de Commissie Buitenland naar Bulgarije.....	190
Je hebt van die dagen (2).....	192
Mutaties ledenbestand	195
Ontvangen literatuur.....	196
Programma	199
De favoriete vogelplek van Renée Beekman.....	203
Strip Kor Haan.....	204
Wat zien ik: pagina’s 189 en 191	

Van de voorzitter

Op 22 november is de Algemene Ledenvergadering. Hoofdpunten van de vergadering zijn het vaststellen van de begroting en plannen voor 2013. Voor het Dineke Sluijters Vogelfonds zijn twee projectvoorstellen ingediend, die nog in behandeling zijn bij de adviescommissie. In de vergadering wordt u verder geïnformeerd. Wat betreft de afhandeling van het legaat voor het fonds is er weinig veranderd; we verwachten binnenkort de afronding.

Na de vergadering gaan we 'in gesprek met elkaar' over wat we als Vogelwerkgroep belangrijk vinden. Wij verwachten dat het een inspirerend en enthousiast gesprek wordt, waarbij ieder zijn inbreng kan geven.

In mijn vorige voorwoord heb ik gemeld dat er waarschijnlijk een gezamenlijke ruimte voor de natuurorganisaties in het Gooi komt. Het Goois Natuurreservaat (GNR) heeft hiervoor bij de natuurbrug een ruimte: de Infoschuur. De besluitvorming hierover vergt echter de nodige tijd en het is niet duidelijk welk tijdspad en welke aanpak wordt gevolgd bij de uitvoering. Ik hoop dat we in de

vergadering meer duidelijkheid kunnen geven.

In november zijn ook de najaarsvergaderingen van de Werkgroep Broedvogelinventarisaties, Werkgroep Roofvogels, Werkgroep Weidevogel-nestbescherming, de Werkgroep Vogelfotografie en de reünie van de buitenlandreis (zie het programma achterin De Korhaan). Deze bijeenkomsten zijn een goede gelegenheid om kennis te maken met het werk van deze groepen. Als dat nog niet genoeg is: er is ook een cursus 'overwinteren'. Aan deze cursus van het IVN werkt de Vogelwerkgroep mee. De samenwerking met IVN (en KNNV) wordt zo verder ingevuld.

De nieuwjaarsbijeenkomst op 9 januari is langzamerhand een traditie. Op deze avond vertellen vertegenwoordigers van de subgroepen over hun activiteiten. Wie dat wil, kan gaan meedoen. Voor deze avond worden nieuwe leden speciaal uitgenodigd, maar vanzelfsprekend zijn alle leden welkom. Het is een prima introductie voor de vereniging en een goede gelegenheid om bij te praten. U bent van harte uitgenodigd.

Rien Rense

In gesprek met elkaar over de VWG ...

Na het bekende gedeelte van de ALV met verslag, jaarbeleid en financiële verantwoording, willen we dit jaar het vervolg van de ALV anders invullen dan u gewend bent. Deze keer geen lezing of presentatie.

Graag willen we de bijeenkomst van leden van de vereniging gebruiken om met elkaar in gesprek te gaan. In gesprek over wat we als Vogelwerkgroep (VWG) belangrijk vinden en waar we ons voor in willen zetten. Ieder op zijn of haar passende wijze en maat.

Zeg maar: ideeën, voorstellen noemen, verzamelen en proberen tot initiatief en actie te komen. We zullen daarvoor een werkvorm gebruiken om e.e.a. in goede banen te leiden. U kunt zich alvast voorbereiden op de volgende onderwerpen:

- de nationale vogelweek 2013
- bestedingen vanuit het Dineke Sluijters Vogelfonds
- activiteiten nuttig voor de vereniging of door de vereniging
- uw eigen onderwerp

Wij hopen op een grote en enthousiaste opkomst.

Algemene Ledenvergadering VWG 22 november 2012

Hierbij nodigt het bestuur de leden uit voor de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken op donderdag 22 november 2012 in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum.
Aanvang 20.00 uur.

De agenda luidt als volgt:

1.	Opening en mededelingen bestuur
2.	Vaststellen verslag Algemene Ledenvergadering van 22 maart 2012 - het verslag staat in De Korhaan van april en op www.vwggooi.nl .
3.	Bespreken en vaststellen beleid en begroting 2013 - het concept staat in deze De Korhaan (2012-5) en op www.vwggooi.nl
4.	Dineke Sluijters Vogelfonds Via de adviescommissie zijn in een laat stadium twee voorstellen binnengekomen. Project: Bouw van een fotografiehut voor bosvogels - Indiener: Hugo Weenen namens de werkgroep vogelfotografie - Bedrag: € 750 - Besluit: Voorstel is in overleg met de indiener nog in behandeling Project: Aanschaf materialen door Vogelringstation Het Gooi - Indiener: Daniel Buitenhuis en Harry de Rooij namens het Vogelringstation - Bedrag: € 1.470 - Besluit: Voorstel is in overleg met de indiener nog in behandeling De voorstellen en verdere afhandeling zullen in de vergadering kort worden toegelicht.
5.	Bestuurssamenstelling en -verkiezing Er zijn geen aftredende bestuursleden. Binnen het bestuur dient nog te worden voorzien in de functies/aandachtsgebieden: - Penningmeester of secretaris - Communicatie Belangstellenden kunnen zich melden bij de voorzitter of secretaris.
6.	Rondvraag en sluiting
7.	Na de pauze: In gesprek met elkaar over wat we als Vogelwerkgroep belangrijk vinden.

Tureluurs in de Eempolder

Foto: Renée Beekman

Vogelen

Het woord vogel komt, al dan niet in combinatie met andere woorden, in diverse betekenissen in ons woordgebruik voor. Vogels zijn ook wat ons als leden van de Vogelwerkgroep bindt. Er zijn heel wat mensen die zich met individuen uit deze diergroep bezighouden of dat gedaan hebben, beroepsmatig of als amateur. Vogelen is de vogelarij beoefenen. Zo waren er in het oude Rome bij de Ouden vogelwichelaars (augurs), die als taak hadden te letten op het eten en gezang van de gewijde vogels. Vogelarij hield heel lang ook het recht in om met klapnetten vogels te mogen vangen en eenden in kooien te bemachtigen. In de huidige tijd is vogelen een populaire hobby, waar zeer velen genoeg aan beleven. Je moet trouwens goed op je woorden letten wanneer het hebt over vogelen. Met mijn vriendengroepje op pad bij het beroemde oerbos Bialowieza in Polen raakten we aan de praat met een Duits echtpaar, dat vroeg waarom we daar waren. 'Wir vögeln', was het antwoord. De man barstte in lachen uit en zei tegen zijn vrouw: 'Hören Sie daß, die Leute vögeln'. In onze onschuld hadden wij niet beseft dat vogelen (veugelen) bargoens is voor de liefde bedrijven. Vogelen wordt in ons land veel gebruikt om aan te geven dat men met een kijker naar vogels kijkt. Toen het vangen van wilde vogels voor eigen gebruik of voor de handel nog was toegestaan, stond het woord vogelaar voor vogelhandelaar. Beroepsmatig houden zich heel wat specialisten met vogels bezig. In het circuit van de vogelhouderij, waarin bijvoorbeeld cultuur-, watervogels en hoenders, een grote rol spelen zijn dat vogelkwekers en -handelaren. De spotnaam voor eerstgenoemde groep is ook wel vogelmelker. Beroepsvogelaars zijn veelal ornithologen met veel wetenschappelijke kennis, die een universitaire biologieopleiding hebben gevolgd. Zij worden ook wel aangeduid als vogelkundigen. Vakmatig verdienen ook onder meer vogelteknaars, vogelfotografen en -filmers hun brood met vogels. Verder zijn er in het vrije veld hier en daar nog vogelwachters. De praktische

bescherming van vogels in het buitengebied en ook op andere plekken is vrijwel geheel een zaak van vrijwilligers, zoals de weidevogelbeschermer, de roofvogelbeschermer en de wetlandwacht.

Wat voor namen zijn er eigenlijk nog meer in omloop en hoe zou je dan al die hobbyisten kunnen indelen. Een vogelkenner zou je kunnen beschouwen als iemand, die veel kennis heeft van vogels, ze goed op naam weet te brengen (determineren). 'Hij' - vogels kijken en vogelstudie gebeurt vaak door mannen - inventariseert en doet allerlei onderzoek naar bijvoorbeeld ecologie en gedrag. Het zijn de buitenmensen, veldornithologen. Vogelkundigen, hiervoor al genoemd, hoeven niet altijd beroeps te zijn, maar hebben op een of andere wijze veel kennis van vogels. Er is zelfs een Club van Nederlandse Vogelkundigen, die in 2011 honderd jaar bestond. Mensen noemden zich vroeger vogelliefhebber als zij een volière bezaten. Nu noemen zeer velen die zonder veel pretenties genieten van vogels zich ook zo. Vogelaars observeren vogels door bijvoorbeeld te wachten tot zij zich presenteren. Veldwaarnemers zijn degenen die het grootste deel van hun aandacht richten op vogels door het op een of andere wijze vastleggen van gegevens. Zij omringen zich daartoe meestal met daarvoor geschikte apparatuur en aangepaste kleding. Tot slot de ornithomaan, de soortenjager. Hij rust niet voordat hij achter elke soort die ergens ooit in het land wordt gezien, of kan worden waargenomen, een kruisje kan zetten en reist daarvoor stad en land af. Levens-, jaar-, maand- en andere lijsten worden bijgehouden, ook wel voor het buitenland. Zo geniet ieder op eigen wijze van ons aller hobby: vogels.

Penlijster

Begroting en activiteiten 2013

In 2012 hebben de vereniging en vooral haar leden zich weer van hun beste kant laten zien. Bijna om de week was er een excursie, in de wintermaanden lezingen, twee jaarlijks volgeboekte cursussen voor mensen die het vogelen willen ontdekken, en natuurlijk de vele activiteiten in het veld waarvan we de in de afgelopen jaren gegroeide lijn hebben doorgetrokken. Met de start van de Werkgroep vogelfotografie zijn de activiteiten verder uitgebreid.

In 2013 gaan we gewoon door op de ingeslagen weg. De excursies en cursussen zijn al gepland en de werkgroepen zijn al weer druk met het maken van plannen voor volgend jaar. In de vergadering van de Subgroep Avifauna van september borrelde het al weer van de ideeën.

Activiteiten 2013

Hieronder volgt een greep uit de activiteiten van de verschillende sub- en werkgroepen in 2013

Communicatie

De Subgroep Communicatie is gericht op het onderhouden van de contacten tussen de leden en het verstrekken van informatie aan de leden en aan derden, zoals de overheid en het 'publiek'. Dit gebeurt via het verenigingstijdschrift De Korhaan, ledenavonden en contactavonden, de interne digitale Nieuwsbrief, de website, de promotieshop, folders en het onderhouden van contacten met de pers.

De plannen voor 2013 zijn als vanouds:

- Organiseren van ledenavonden en contactavonden met aantrekkelijke onderwerpen.
- Uitbrengen van vijf nummers van De Korhaan.
- Stimuleren van het gebruik van de digitale nieuwsbrief en website.
- De promotieshop wordt ingezet bij de interne ledenavonden (lezingen) en bij externe activiteiten.

Op 9 januari wordt samen met de Subgroep Avifauna een nieuwjaarsbijeenkomst georganiseerd. Voor nieuwe leden de gelegenheid kennis te maken met de diverse activiteiten en voor alle leden de gelegenheid het nieuwe vogeljaar te begroeten.

Excursies

Het actuele excursieprogramma staat altijd in De Korhaan en op de website.

Er zijn drie typen excursies te weten:

- *Gewone excursies*: Zo mogelijk twee keer per maand een excursie van een halve of hele dag binnen of buiten het werkgebied van de Vogelwerkgroep.
- *Weekeindexcursies*: Zo mogelijk twee keer per jaar wordt er een excursie-woekeinde georganiseerd in een gebied buiten ons eigen werkgebied.
- *Openbare excursies*: Ongeveer een tot drie keer per jaar wordt een openbare excursie georganiseerd, waarbij ook niet-leden worden uitgenodigd om deel te nemen.

Daarnaast organiseert de Commissie Buitenland minimaal één buitenlandse excursie per jaar.

Deelnemen aan excursies biedt de leden de gelegenheid in groepsverband vogels waar te nemen in hun natuurlijke biotoop zowel in het werkgebied van de vereniging als in andere delen van het land.

De eerste excursie in 2013 staat gepland op 1 januari. Een ochtendwandelexcursie op de Tafelbergheide en het IJzeren Veld om te bekomen van de oliebollen.

Vogelherkenningscursus

De vogelherkenningscursussen zijn bedoeld om op een ontspannen manier zowel leden als potentiële leden kennis te laten maken met de wereld van de vogels. In 2013 zal in het voorjaar en najaar weer een cursus worden georganiseerd.

Avifauna

De werkgroepen binnen Avifauna zullen hun activiteiten in 2013 continueren. Continuïteit is in alle opzichten een cruciale factor. De waarde van de resultaten van de Eempoldertellingen, het vogelringstation en de roofvogelwerkgroep wordt alleen maar groter als er door de jaren heen consequent gegevens worden verzameld. Minstens zo belangrijk is de beleving van de individuele teller en inventariseerder tijdens de rondes. De spanning vooraf, soms het gepuzzel tijdens en het genieten van bijzondere waarnemingen.

Bij zowel de ijsvogelwerkgroep als de Werkgroep nestkasten staan het onderhoud en - waar zinvol - vergroten van broedmogelijkheden centraal. De afgelopen winters hebben een aanslag gepleegd op het aantal ijsvogels. Ook de Werkgroep nestkasten heeft gemerkt dat de huidige wispelturigheid van het weer direct van invloed is op de broedresultaten van alle vogels. Dan weer koud, dan weer warm, zijn er wel rupsen, als de jongen uitkomen? Hoewel de vogels het uitkomen van eieren kunnen vertragen en langer over het broeden kunnen doen, bleek in 2012 dat er tegen het weer niet op te plannen viel. Beide werkgroepen gaan in 2013 met vereende kracht verder in het optimaliseren van de broedmogelijkheden.

Ook de weidevogelbeschermingsgroep is het rare weer opgevallen, maar de uiteindelijke resultaten vielen niet tegen. De invoering van het nieuwe vergoedingstelsel pakt niet onverdeeld ongunstig uit. Het is en blijft de kunst samenwerking met de boeren te zoeken en tot goede afspraken te komen. De ervaring is dat waar het 'beheer goed is, je dit terugziet in de resultaten'.

De weidevogelbeschermingsgroep en eigenlijk alle werkgroepen kunnen nieuwe vrijwilligers goed gebruiken. Als je belangstelling hebt, neem dan contact op met de coördinator van de werkgroep, die samen met je de mogelijkheden verkent.

In 2012 zijn de banden met het vogelringstation aangehaald. In De

Korhaan zijn reeds een aantal artikelen geweest over het werk van het vogelringstation en het belang van de gegevens, die verzameld worden. De resultaten in 2012 waren in vergelijking met 2011 goed te noemen met weer een aantal bijzondere 'vangsten' waaronder een sperwergrasmus en porseleinhoen. In 2013 zullen de werkzaamheden met dezelfde energie worden voortgezet en zullen de leden via De Korhaan op de hoogte blijven.

Hierboven is in het kort ingegaan op de activiteiten van een aantal werkgroepen. Voor de werkgroepen die niet zijn genoemd, geldt dat zij in 2013 ook gewoon doorgaan op de ingeslagen weg.

Dineke Sluijters Vogelfonds

In 2012 zijn de eerste projecten gehonoreerd uit het Dineke Sluijters Vogelfonds. In De Korhaan is hier aandacht aan besteed. De verwachting is dat het tweede deel van het legaat binnen afzienbare tijd beschikbaar komt. Daarmee hebben we een stevig fonds om grotere en net zo goed kleinere projecten uit te betalen. De te honoreren projecten worden aan de ALV ter instemming voorgelegd.

Bestuurstafel

Voor het bestuur zijn er drie onderwerpen die eruit springen:

- Huisvesting
- Vereniging
- Bestuurssamenstelling

Met GNR en andere natuurgroepen wordt onderzocht of de infoschuur van GNR beter en gezamenlijk gebruikt kan worden; we hopen dit in 2013 positief te kunnen afronden; Een centrale plek voor alle natuurgroepen is goed voor de uitstraling en biedt ook perspectief op krachtige samenwerking.

In de ALV van november is het de bedoeling met elkaar te verkennen hoe de betrokkenheid van de leden bij de vereniging nog beter tot zijn recht kan komen. In 2013 zal met de uitkomsten verder worden gegaan.

Er zijn een paar vacatures binnen het bestuur. Ook hebben een paar bestuurs-

leden aangegeven binnen afzienbare tijd hun functie te willen neerleggen. Voor de ALV van maart zal het bestuur een voorstel voorbereiden voor de invulling van het bestuur binnen de vereniging.

Begroting 2013

Bijna alle werkgroepen zijn zelfvoorzienend. De uitgaven worden gedekt door inkomsten/bijdragen buiten de 'verenigingskas' om. Helemaal zonder begroting kunnen we het niet stellen. Er zijn altijd de gebruikelijke algemene kosten, kosten van communicatie (De Korhaan) en daarnaast kan een aantal werkgroepen dankzij een bijdrage vanuit de begroting net wat extra's doen. In de begroting is uitgegaan van 750 betalende leden. De 'giften' is het bedrag dat leden per jaar meer betalen dan de contributie. In 2012 is gebleken dat er aanzienlijk minder giften zijn gegeven en daarom is dat bedrag naar beneden bijgesteld. De rente is voorzichtig begroot en exclusief de vergoeding op het Dineke Sluijters Vogelfonds, want deze rente wordt niet aan de exploitatie toegerekend.

In de begroting 2013 zijn, in tegenstelling tot voorgaande jaren, enkele bedragen samengevoegd (algemene kosten en subgroep algemeen). Voorts is de jaarlijkse winst promowinkel meegenomen, omdat er geen sprake meer is van een afgescheiden werkkapitaal. Een wijziging is de begroting voor het zwaluwenonderzoek. Voor 2013 is geen begroting ingediend en de jaarlijkse huurkosten voor de grond m.b.t. zwaluwentillen zijn inbegrepen in de algemene kosten.

Voorstel contributie

Het bestuur stelt voor de contributie voor 2013 gelijk te houden.

	Begroting in €	
Inkomsten	2013	2012
contributies	13.500	13.500
giften	1.000	1.500
rente	1.250	1.250
Totaal inkomsten	15.750	16.250
Kosten		
algemeen	4.600	3.000
broedvogelinvent.	0	0
buitenland excursies	0	0
CT avifauna	250	250
Eempoldertelling	0	0
ijsvogels	0	0
nestkasten	700	1.100
promowinkel	-500	0
roofvogels	0	0
sg algemene zaken	0	500
sg communicatie	10.200	10.200
sg cursus	0	0
sg excursies	0	50
tuinvogelonderzoek	0	100
vogelringstation	500	200
weidevogel	0	0
zwaluwenonderzoek	0	800
Totaal kosten	15.750	16.200
Resultaat	0	50

GOOIS NATUURRESERVAAT

Minstens vijf goede redenen om nu naar www.gnr.nl te gaan

Rond de 700 leden telt de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Die zijn vast nog niet allemaal begunstiger van het Goois Natuurreservaat (GNR). Daarom, ter gelegenheid van het 80-jarige bestaan van het GNR, een speciaal artikel over de warme historische banden tussen beide organisaties.

Bart Siebelink

Eigenlijk luidt de titel boven dit verhaal voluit: 'Minstens vijf goede redenen om nu naar www.gnr.nl te gaan, onderaan de homepage te klikken op *steun ons* en voor €16,50 per jaar begunstiger te worden', maar dat paste niet.

Over die goede redenen valt wel wat meer te vertellen aan de hand van een terugblik op het rijke verleden dat beide organisaties samen delen.

Dat begint bij de vliegende start van De Korhaan die zonder het GNR nooit mogelijk was geweest. Terugdenkend aan 1967, het oprichtingsjaar van de Vogelwerkgroep, hoort Dick Jonkers de stencilmachine nog ratelen. 'Ik was destijds boswachter bij het GNR dat toen kantoor hield op de Koninginneweg in Hilversum. Daar stond ook de stencilmachine, waar we tijdens onze middagpauzes de eerste vier jaargangen van De Korhaan op hebben gedraaid.' Aangezien ook voorlichting en educatie tot Jonkers' takenpakket behoorde, verkeerde hij in de gelukkige omstandigheid om *on the job* mensen te enthousiasmeren voor het kijken naar vogels. Niet zelden vertaalde zich dat naar nieuwe leden voor de Vogelwerkgroep. In deze traditie mag ook voormalig GNR-boswachter Educatie en oud-bestuurslid van de Vogelwerkgroep Gerrit Jaspers niet

onvermeld blijven. Ook vandaag de dag zijn er nog duidelijke banden zoals de bijdrage aan het succesvolle Speelbos 't Laer voor de vogelobservatieplek.

Zoals in elke goede relatie hebben beide partijen voordeel van elkaar. Zo waren het de gidsen van de Vogelwerkgroep die jarenlang de excursies leidden door het Laarder Waschmeer. Ook voor broedvogelinventarisaties, ringonderzoek en nestkastcontroles kan het GNR altijd rekenen op de Vogelwerkgroep. De gegevens uit dit soort veldonderzoeken zijn van onschatbare waarde en zeer belangrijk bij het opstellen van inrichtings- of beheersplannen. Deze informatie stelt het GNR in staat om effectiever bij te dragen aan een diverse avifauna in het werkgebied van de Vogelwerkgroep. Immers: geen heide, geen roodborsttapuiten, klapeksters, veld- of boomleeuweriken. Ook de bossen en engen van het GNR herbergen vele vogelsoorten en, ook niet onbelangrijk, aantallen!

Logisch dat de Vogelwerkgroep ook is vertegenwoordigd in de klankbordgroep van terreingebruikers die het GNR op regelmatige basis adviseert. Verder is er volop samenwerking op het praktische vlak. De Vogelwerkgroep maakt voor lezingen, cursussen of bijeenkomsten

gebruik van de Informatieschuur van het GNR. Het ziet er naar uit dat deze zogeheten Infoschuur begin volgend jaar zelfs, samen met andere 'groene' organisaties, het onderkomen wordt, waar lezingen, cursussen, vergaderingen en publieksevenementen worden georganiseerd. Als er iets getimmerd moet worden, kan altijd worden uitgeweken naar de werkruimtes in de Oude Loods bij Huizen, waar ook een deel van het analoge archief van de Vogelwerkgroep is opgeslagen.

Kortom, beide organisaties faciliteren elkaar en hebben belang bij elkaars

voortbestaan. Nu doet het GNR dat al 80 jaar. Of er opnieuw zo'n termijn aan kan worden vastgeplakt, weet op dit moment niemand, maar daar gaan wij wel vanuit. Daarbij staat als een paal boven water dat natuurorganisaties in het algemeen en het GNR in het bijzonder zich in deze tijd zullen moeten bewijzen. Draagvlak, in de vorm van concrete steun, is belangrijker dan ooit tevoren. Dus steun het Goois Natuurreservaat vandaag nog en ga naar www.gnr.nl/steungnr en wordt begunstiger!

Goudvink, vogel van het jaar in 2013

Dick Jonkers & Juun de Boer

Voor 2013 is bij het kiezen voor de vogel van het jaar afgeweken van de criteria dat deze soort minstens vrij talrijk moest zijn, opvallend en eenvoudig herkenbaar. We willen nu meer weten over de goudvink, een vogelsoort, waarover we slecht geïnformeerd zijn. Er zijn tal van vragen. In de jaren 80 van de vorige eeuw werd het aantal broedparen tussen Vecht en Eem geschat op 100-125. Is dat nog steeds zo? Exacte gegevens ontbreken. Heeft de uitbreiding in het Vechtplassengebied zich doorgezet die toen op gang kwam? In de

Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels wordt gemeld dat informatie ontbreekt over het voorgaande. Hoe zit het met de winterspreiding? Hoog tijd dus om ook hier verandering in te brengen. Voor degene die het beeld van de goudvink niet zo scherp op het netvlies hebben is hier wat informatie. Meestal zijn goudvinken alleen of in paren te zien, in tegenstelling tot vinken die zich in grotere groepen ophouden. Ook onderscheiden zij zich door hun zwarte kop en forse kegelvormige snavel. Andere opvallende kenmerken zijn hun enigszins plompe blauwgrijze uiterlijk met 'stierennek', de witte onderbuik en stuit met zwarte staart en zwarte vleugels met een opvallende witte vleugelstreep. Mannetjes bezitten een wijnrode borst - volksnaam bloedvink -; bij de vrouwtjes is die beige-grijs. Op hun aanwezigheid wordt men nogal eens opmerkzaam gemaakt door hun contactgeluid, een onopvallend 'fjuu fjuu'. Wij wachten met spanning af hoeveel meldingen we van deze soort zullen binnenkrijgen.

Tekening: Bertus van den Brink

Koude voeten en bevroren vingers: vogels tellen in de winter

Er zijn niet zoveel wintertellingen, maar de Punt-Transect-Telling is er één. Moeilijk woord voor een simpele en wonderschone vogeltelling op de winterdag.

Lenny Langerveld

Je denkt dat je alle grote landelijke vogeltellingen in Nederland wel zo ongeveer in de smiezen hebt, maar er zijn altijd weer tellingen die aan de aandacht ontsnappen. Wel eens gehoord van het PTT-project van Sovon? Nee, dat dacht ik al. Toch loopt de telling al sinds 1978; het is het langstlopende Sovon-project.

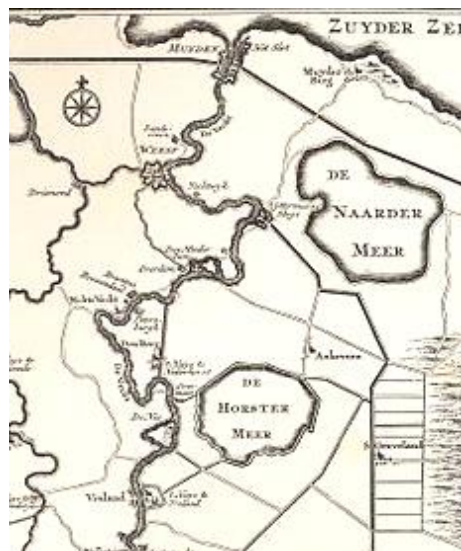
Het Punt-Transect-Tellingenproject is eigenlijk niet méér dan een eenmalige telling in de periode van 15 december tot en met 1 januari. De tellers (zo'n vierhonderd in heel Nederland) zetten een telroute uit met twintig vaste punten die minimaal 250 meter uit elkaar liggen in besloten landschap of 500 meter in open landschap. Op ieder punt moeten exact vijf minuten lang alle vogels geteld worden, die aanwezig zijn of voorbij komen. Het tellen van grote groepen of het determineren van lastige soorten mag buiten die vijf minuten. De route met telpunten moet goed in kaart gebracht worden en de telling moet ieder jaar herhaald worden. De registratie van de route is belangrijk, omdat een telling ook na het overlijden of ziek worden van een teller, door moet kunnen gaan. Juist de jaarlijkse herhaling, biedt inzicht en informatie. Willem van Manen is de coördinator vanuit Sovon. Hij noemt het PTT-project 'een gestandaardiseerde manier om iets te weten te komen over het aantalsverloop van vogels in de winter'. Van Manen: "Dankzij deze tellingen kunnen we daadwerkelijk in cijfers zien wat we met onze onderbuik al wel wisten, zoals het verdwijnen van de bonte kraai bijvoorbeeld." Maar ook minder duidelijke dingen worden zichtbaar in de tellingen, zoals de geleidelijke verhuizing van de van de blauwe kiekendief van de kust naar het binnenland, of de invasies van kruisbekken.

Landschappen veranderen, weilanden

worden snelwegen en een boerderij transformeert met een beetje pech in een flatgebouw. Kun je door de jaren heen routes in stand houden? Van Manen: "Soms is het moeilijk om een teller er van te overtuigen dat zijn telling op een punt waar door landschappelijke veranderingen bijvoorbeeld geen vogels meer voorkomen, juist van belang is."

Nulwaarnemingen zijn cruciaal en hierin zit een van de grootste verschillen met bijvoorbeeld de registraties op de website www.waarneming.nl.

Op www.waarneming.nl is een Nultelling geen telling, maar binnen dit telproject is een nultelling wel degelijk razend informatief. Van Manen: "Zelfs een paar routes kunnen daardoor in sommige opzichten méér zeggen dan de enorme database van [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)."

Vecht, kaart uit 1719 (internet)

Engbert van Oort (61) is een van de deelnemers aan de Punt Transect Tellingen in het Gooi. Komende december stappen hij en zijn echtgenote Gina voor de elfde keer in de auto om de route te rijden. Zijn vrouw gewapend met schrijfgerei en de kookwekker vanwege het exact vijf

minuten lang tellen, Engbert met de verrekijker en beiden gehuld in warme truien en dikke jassen.

De richtlijn dat een traject niet langer dan 20 kilometer mag zijn en liefst niet langer dan twee uur duurt, lapte hij elf jaar geleden gelijk aan z'n laars. Hij kreeg dat vanwege alle meren en waterwegen domweg niet voor elkaar en vroeg toestemming voor een route vanuit zijn woonplaats Loenen van veertig kilometer waar hij met de auto zo'n drie uur over doet. Het eerste telpunt is in zijn eigen voortuin, de tweede op de begraafplaats. Zo slingert hij via het sportpart, het Amsterdam-Rijnkanaal en de brug bij Nigtevecht, Weesp en de Horstermeer terug naar de tuin van het gemeentehuis in Loenen. Alle biotopen die je kunt verwachten in Het Gooi zitten er in, weilanden, open water, bebouwing en bos. De vogel die Engbert het meest tegenkomt op alle twintig telpunten, is de kokmeeuw. De grootste aantallen zijn gereserveerd voor de ganzen, en verder zijn de 'usual suspects' vooral merels, roodborsten, spreeuwen en mussen.

Het is lastig om een bepaalde tendens waar te nemen in de loop van die elf jaar, want daarvoor zijn de omstandigheden te bepalend. Heeft het al gevoren en ligt er sneeuw? Waar zitten de ganzen? Engbert: "Als ze net honderd meter verderop zitten, ben je ze voor de telling kwijt." Natuurlijk is de verleiding wel eens groot om ze toch mee te tellen als je weet dat ze om de hoek zitten, maar je moet jezelf niet voor de gek houden." Hetzelfde geldt voor die zwerm die één seconde na het alarm van de kookwekker alsnog komt overvliegen. Die doet niet meer mee. Slechts één keer heeft Engbert de hand gelicht met de voorschriften; dat was toen hij bij het kantoor van de waterzuivering in Weesp in een boom een buizerd zag zitten. Toen hij na afloop de telescoop opzette om de buizerd nog eens rustig te bekijken, vroeg een passerende wandelaar: 'Zit die zeearend er nog steeds?' Engbert stelde de kijker op scherp en constateerde dat de vermeende buizerd een juveniele zeearend was. Daar heeft hij de aantekeningen toen toch maar op aangepast.

Het kan zijn dat er in die schamele vijf

minuten zo'n 20.000 vogels passeren waarvan zo'n 7000 à 8000 grauwe ganzen. Het noteren van de soort gebeurt binnen de tijd, het noteren van de aantallen mag ook nog ná die vijf minuten. Engbert staat buiten, zijn vrouw zit in de auto met het raam open mee te schrijven. Soms fietsen ze zomers dezelfde route of passeren ze telpunten. "Dan zitten we heerlijk op een bankje ons boterhammetje te eten, T-shirt en korte broek aan en dan zeggen we tegen elkaar: 'Over een half jaar staan we hier weer te blauwbekken van de kou.'"

Ook een mooie waarneming: op een totaal nieuwe plek, namelijk in de Horstermeerpolder, zag Van Oort een foeragerende ijsvogel. Hij seinde meteen Jelle Harder in, die er prompt een ijsvogelwand liet aanleggen.

De ergste kou was het ritje dat ze bij min 15 graden maakten. Gelukkig is er dan altijd een grote thermoskan met koffie in de auto. Gelukkig moeten ze nog genoeg kilometers te rijden om weer een beetje op te warmen voor de volgende koudeaanval.

Loenerslootsebrug in Amsterdam-Rijnkanaal

Foto: internet

Het meest barre plekje langs de route is steevast de telplek langs het Amsterdam-Rijn kanaal. 'Hoe de wind ook waait, daar sta je altijd te verrekken van de kou'.

Het verwerken van de gegevens gebeurt uiteraard digitaal. Inloggen met je persoonlijke code op de website van Sovon en op die website je eigen formulier invullen. De soortenteller van Engbert staat nu op 85 soorten (geteld tijdens de PTT), de laatste nieuwe soort was twee jaar geleden de grote gele kwikstaart. Voor Sovon is het van belang dat de routes eindeloos lang gelopen worden. Tien jaar is nog helemaal niets. Engbert heeft zijn route goed in kaart gebracht (zie kaartje), dus mocht hij een keer verhinderd zijn, dan kunnen anderen het zó overnemen.

Interesse? www.sovon.nl

Gooise oeverzwaluwenpopulatie in 2012 in een vrije val

De oeverzwaluwen waren er dit jaar vroeg bij, maar was dat niet zo in het Gooi. Op waarneming.nl stond een melding dat daar reeds op 19 maart negentien exemplaren waren gesignaleerd. In het Twiske bij Zaandam zijn twee oeverzwaluwen gesignaleerd op 23 maart. Het aantal kolonies was bijna de helft minder dan in het voorgaande jaar. Daar bleef het niet bij. Ook het totale aantal broedparen bleef bedroevend laag. De oorzaak voor deze forse daling ligt voor een deel aan de situatie in de overwinteringsgebieden. De stand van de populatie elders in het land was wisselend.

Dick A. Jonkers

Kolonies

Oeverzwaluwwand Foto: Dick Jonkers

In het gebied tussen de Vecht en de Eem waren in 2012 vijf oeverzwaluwkolonies bewoond (figuur 1). Hierin hebben slechts 233 paren gebroed; in 2011 herbergde de regio 631 paren oeverzwaluwen (Jonkers 2011). Een spectaculaire achteruitgang dus. Nadat er al vroeg oeverzwaluwen waren gesignaleerd, arriveerde de hoofdmacht laat. Een belangrijke oorzaak lijkt de overwinteringssituatie te zijn geweest in de vloedvlakten van de grote rivieren in de winterkwartieren beneden de Sahel. Door de grote aanhoudende droogte waren er weinig insecten en mogelijk vond daardoor meer sterfte plaats dan normaal onder de overwinteraars. De trekconditie van de overlevenden kan door gebrek aan voedsel ook niet optimaal zijn geweest. In april was het weer in ons land somber en nat en in mei was er plaatselijk veel neerslag. Al met al ook al niet erg bevorderlijk voor een goed broedseizoen. Daardoor waren de oeverzwaluwen

onregelmatig aanwezig bij de wel bewoonde kolonies.

Vechtplassengebied De enige grote kolonie in het Vechtplassengebied was die op het terrein van transportbedrijf CITO aan de Middenweg in Nederhorst den Berg. De eigenaar zorgt ieder jaar weer dat het gronddepot wordt afgestoken. Aanvankelijk zaten hier 68 nesten, maar dit aantal was 4 op juli aangegroeid tot 85.

Het Gooi Op het industrieterrein bij de Pactolantoren langs de A1 in Naarden signaleerden Martijn en Annette Sargentini op 13 mei nestelende oeverzwaluwen. Op 16 juni waren dat er 21. Ongeveer 600 m verderop op een terrein met gronddepots in de Over-scheensche, Berger- en Meentpolder waren dat er in een hoge zandhoop nog eens 9.

Het aantal broedende paren in de Zanderij Crailo was met 48 bijna gelijk aan dat in 2010, toen er 45 bewoonde nestgangen waren en aan 2011, toen dit aantal 45 bedroeg. Hier was dus niets te merken van een achteruitgang. Evenals in voorgaande jaren was deze zandwand voor het broedseizoen afgestoken.

De Groeve Oostermeent was zoals gebruikelijk weer in orde gemaakt door de vrijwilligersgroep van het Goois Natuurreservaat. Alle oude gaten waren dicht gestopt, nadat de winter de mogelijkheid had gekregen korte metten te maken met eventuele achtergebleven parasieten in oude nesten. De zandwanden waren indien nodig afgestoken. Bij de eerste controle op

3 mei vlogen enkele exemplaren rond de wanden en waren in een ervan zeven nestgangen uitgegraven. Op 16 juni was de westelijke wand onbewoond, maar broeden er 37 paren in de oostelijke wanden.

Eemland De kolonie bij het Raboes in Eemnes, was dit jaar wel bewoond. De wand was in het voorjaar geschoond. Op 3 mei vlogen daar enkele exemplaren rond, maar er waren geen sporen van bewoning. Daarna is 16 juni en 27 juni nog een keer een inspectie uitgevoerd. Er bleek toen dat maximaal 33 nesten bewoond waren geweest, wat te zien was aan krabsporen,

verse uitgesleten hopen en de nesten met zeer veel vogelvlooiën bij de nestopening. De kolonie zag er bij de laatste teling verlaten uit. Er vlogen toen nog maar enkele oeverzwaluwen rond. Waarschijnlijk waren de broedvogels na het eerste broedsel vertrokken met hun jongen als gevolg van de hoge parasietendruk. Volgens de beheerder van het gebied zouden er minstens 60 paren hebben gebroed. Daar zijn echter geen aanwijzingen voor gevonden. Wel zaten in de wand nog vele tientallen niet dichtgegroeide hopen, die nog resteerden uit 2010, toen maar liefst 157 paren in de wand nestelden (Jonkers 2010).

Locatie en gemeente	Aantal nesten in 2012	Vestigingsplaats
Industieterrein bij de Pactolantoren, Naarden	21 (52)	grondstort
Overscheensche, Berger- en Meentpolder, Naarden*	9 (0))	grondstort
Horstermeer, Nederhorst den Berg	85(71)	grondstort
Zanderij Crailo, Hilversum	48 (44)	zandwand
Groeve Oostermeent, Blaricum	37 (105)	zandwand
Raboes, Eemnes	33 (0)	kleiwand
Totaal	233	

Figuur 1. Oeverzwaluwenkolonies tussen Vecht en Eem in 2012

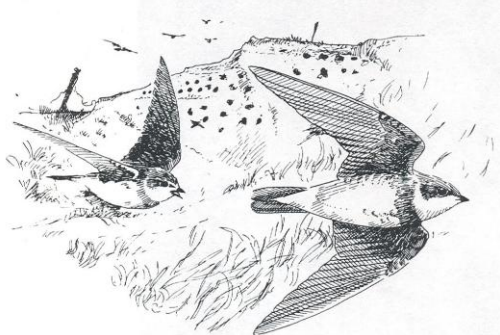
Legenda: ( ) aantal nesten in 2011; 0 geen nesten; * nieuwe kolonie

Onbezette en verdwenen kolonies

De berg grond bij de manege aan de Meerweg in Nederhorst den Berg was dit jaar begroeid en er waren geen steilwandjes waarin gebroed kon worden. De toezegging van de eigenaar dat hij de wand zou afsteken was niet gestand gedaan (mededeling Jelle Harder). Hoewel de wand op de golfbaan in Naarden in het Naarderbos al ruim voor het broedseizoen gereed was gemaakt voor de oeverzwaluwen, bleef hij toch onbezet. Tijdens een controle op 23 april waren door vrij vroeg gearriveerde oeverzwaluwen wel aanzetten gemaakt. Zij hadden zeven gaten gegraven. Ook was er een begin van een ijsvogelnest. Bij controles later het seizoen bleken er door de oeverzwaluwen, noch door de ijsvogel verdere activiteiten te zijn ontplooid. De wand in de Naardermeent bleef eveneens opnieuw onbezet. Op 23 april is de begroeiing voor en van de wand weg

geschraapt. In de begroeiing van de wand is toen nog een oud nest van een witte kwikstaart aangetroffen. Het mocht niet baten. Enkele weken later begonnen er al weer riet en andere planten uit de zandwand te groeien, die voor zover dat mogelijk was zijn verwijderd. In juni was vrijwel overal weer begroeiing op de wand en waren in het vochtige deel riet en wilgjes opgeschoten. Dit geheel was ongeschikt als broedlocatie. Er vestigden zich dan ook geen broedparen. De kunstwand aan de Oostdijk bij de A1, waar ooit ook oeverzwaluwen nestelden is nu ook opgegeven. Ondanks diverse afspraken met Rijkswaterstaat om die te renoveren is er nooit meer wat mee gebeurd. Zonde van het geld dat er voor de bouw in is geïnvesteerd en jammer voor de oeverzwaluwen. Ook de plek in de oksel aan de zuidzijde van de A1/A6, waar tot voor enkele jaren voortdurend oeverzwaluwen broedden, is

nu voorgoed afgeschreven. De Dienst Rijkswaterstaat, die verantwoordelijk is voor het beheer heeft nog steeds de noodzakelijke aanpassing niet uitgevoerd.

Verder is de hoop opgegeven dat er ooit oeverzwaluwen zullen gaan broeden in de al weer lang geleden aangelegde wand aan de rand van in Huizen tegen de Blaricummermeent. Zoals hij er nu bij ligt en volledig is overgroeid, is deze ongeschikt om in te gaan nestelen. Er zal aan deze wand voortaan geen aandacht meer worden geschonken.

De kolonie in het Caravanpark De Wetering in Loosdrecht was onbezet (mededeling Jelle Harder). Het gronddepot bij de boerderij aan de Korte Maatweg in de Maatpolder (Eempolders Eemnes) was dit jaar weer geschikt gemaakt voor de oeverzwaluwen. Helaas maakten de oeverzwaluwen geen gebruik van deze wand.

De hoop grond aan de Machineweg in Nederhorst den Berg, waar in 2011 een kolonie in was gevestigd, was nu verdwenen.

Predatie

De kolonie in de Horstermeer maakte weer deel uit van het jachtgebied van een boomvalk. Van vossenpredatie was dit jaar nergens sprake. Vorig jaar was dit op diverse plaatsen het geval. Bij het doorzoeken van literatuur over het verschijnsel dat oeverzwaluwkolonies worden bezocht door vossen, die er jongen uitgraven, kwam een geval uit 1984 boven water uit Overijssel. Het fenomeen is dus niet iets van de laatste jaren. Het incident deed zich voor in juni 1984 in het Beerzerveld bij Ommen in een kolonie van 19 nesten. Deze bevond zich bovenaan een helling van circa twee meter hoog. De meeste nesten waren uitgegraven (Bouman 1985).

Aantallen in andere kolonies

De situatie in kolonies, die binnen de invloedssfeer van ons onderzoeksgebied liggen en waarmee, zoals uit ringonderzoek is gebleken, uitwisseling van broedparen plaatsvindt was ook slechter.

De kunstwand aan de Ooievaarplas (gemeente Zeewolde) was dit jaar op 16 juni bezet door 65 paren; in 2011 nestelden hier 98 paren.

De kolonie op het braakliggend terrein langs de A28 in Nijkerk was maar een kort leven beschoren. De wand is inmiddels verdwenen door bouwactiviteiten..

De kunstwand in het Twiske in de Zaanstreek herbergde 24 paren, een halvering vergeleken met 2011 (mededeling Ed Staats).

De kunstwand aan de rand het industrieterrein De Haar in Bunschoten, bevatte dit jaar geen broedparen en was ook dit jaar onbezet. Een van de oorzaken is dat de wand veel te laat geschikt is gemaakt voor eventuele broedvogels (mededeling Wim Smeets).

Hoewel de twee aanwezige kunstwanden in Rijswijk (Gld.) aan het Amsterdam-Rijnkanaal door een aannemer volledig waren gerenoveerd is er niet in gebroed.

Onderhoud en nieuwe aanleg

De tot nu toe onbezette zandwand op de golfbaan van de Goyer Golfclub in Eemnes wordt nu gestut door een houten wand en daarboven zijn grasplaggen gestapeld, waarin voorgeboorde gaten zijn gemaakt (zie Ter Kuijle 2012). Er is nog steeds niet gebroed in deze wand.

Het ziet er naar uit dat er eindelijk een eind komt aan de problemen met het onderhoud van de zandwand op de Naardermeent. De beslissing is genomen om de wand af te breken en vlak te schuiven. Op een andere plek wordt dan een nieuwe zandwand gemaakt waar keerwandelementen voor worden geplaatst. Voor deze kunstwand wordt nog naar financiering gezocht. Hiervoor zal subsidie worden aangevraagd bij de provincie Noord-Holland en ook een beroep worden gedaan op het Dineke Sluijters Vogelfonds van de Vogelwerkgroep.

Oeverzwaluwen, bacteriën en parasieten

Zoals gebruikelijk zijn weer teken afgenomen van de oeverzwaluwen voor onderzoek naar de ziekte van Lyme. Het aantal teken was beduidend minder dan in voorgaande jaren. Dit jaar zijn er meer luisvliegen aangetroffen op de oeverzwaluwen dan in andere jaren.

Ringonderzoek

De gegevens voor deze paragraaf zijn verzameld door Engbert van Oort. In 2012 zijn in juni en juli gedurende vijf vangsessies 477 oeverzwaluwen gevangen. Hiervan is er bij 368 exemplaren een ring omgelegd; bij 109 was dat al eerder gebeurd door de ringers van het Vogelringstation het Gooi, die zich bezighouden met het ringen van oeverzwaluwen. Vergelijken met 2011 is dit nog geen 25% van het aantal dat toen is gevangen.

Door de zeer slechte bezetting van de kolonies was ook het aantal vangplaatsen kleiner; dat bleef beperkt tot twee in het onderzoekgebied van de Vogelwerkgroep. Het waren de Zanderij Crailo waar 22 oeverzwaluwen zijn gevangen en de Horstermeer met 275 exemplaren. Buiten het werkgebied is, zoals ieder jaar, geringd bij de Ooievaarplas in de

gemeente Zeewolde, t.h.v. Lelystad. Daar zijn 71 oeverzwaluwen gevangen.

Tussen de terugvangsten bevinden zich er enkele die illustreren dat zij zich bijvoorbeeld in het broedseizoen niet altijd in dezelfde kolonie ophouden. Zo is een ♀ - geringd 22-06-2009 op de Gelderseweg bij Zeewolde- teruggevangen op 04-06-2011- in de Kamperhoek en een jaar later - op 22-06-2012- door ons bij de Ooievaarplas.

Een ♂ - geringd op 29-08-2008 op de Oostvaardersdijk bij Lelystad, is door ons teruggevangen op 03-07-2009 in de Horstermeer en daarna nog een keer op 21-07-2010 in deze kolonie. Op 22-06-2011 is hij gevangen in de Zanderij Crailo tussen Hilversum en Bussum. In het jaar daarop -op 26-07-2012- is hij opnieuw gevangen in de kolonie in de Horstermeer. Tussen de gevangen oeverzwaluwen in de kolonie bevond zich een reeds eerder geringd exemplaar met een Duitse ring en ook een met een Franse ring. De ringgegevens waren nog niet ontvangen op het moment dat dit artikel werd geschreven.

In de figuren 2, 3 en 4 zijn de kolonies vermeld waar oeverzwaluwen al eerder waren gevangen en geringd en in welk jaar dat gebeurde.

Oeverzwaluw

Foto: Paul van der Poel

Herkomstkolonie	Ringjaar en aantal terugmeldingen		
	2009	2010	2011
Oostvaardersdijk Lelystad	-	1	-
Zeewolde	1	-	-
Kamperhoek	-	-	1
Rijkswaterstaat Rijswijk	-	-	1
Ooievaarplas (zelfde kolonie)	-	-	13

Figuur 2. Herkomst en aantal van in de kolonie Ooievaarplas bij Lelystad teruggevangen geringde oeverzwaluwen met ringjaar

Herkomstkolonie	Ringjaar en aantal terugmeldingen		
	2008	2010	2011
Golfbaan Naarden	-	3	-
Oostvaardersdijk bij Lelystad	2	-	2
Raboes Eemnes	-	1	-
Zanderij Crailo Hilversum	-	1	-
Horstermeer (zelfde kolonie)	-	4	14

Figuur 3. Herkomst en aantal van in de kolonie Horstermeer teruggevangen geringde oeverzwaluwen met ringjaar

Herkomstkolonie	Ringjaar en aantal terugmeldingen		
	2009	2010	2011
Almere	1	-	1
Golfbaan Naarden	-	-	1
Raboes Eemnes	-	1	-
Ooievaarplas Zeewolde	-	1	-
Zanderij Crailo (zelfde kolonie)	-	1	-

Figuur 4. Herkomst en aantal van in de kolonie van de Zanderij Crailo teruggevangen geringde oeverzwaluwen met ringjaar

Geraadpleegde literatuur

- Bouman, J. 1985. Oeverzwaluwen en vossenwerk. Op het vinkentouw, nr. 47: 14.
 Jonkers, D.A. 2010. Waar broedden de oeverzwaluwen in 2010? De Korhaan 44 (5): 163-165.
 Jonkers, D.A. 2011. Oeverzwaluwen kolonies in 2011. De Korhaan 45 (5): 177-182.
 ter Kuijle, S . 2012, Vogels en golfen. De Korhaan 46 (4): 144.

Vogelringstation Oud Naarden, 3^e kwartaaloverzicht 2012

Het afgelopen voorjaar begon met veel regen en wind met als gevolg weinig insecten die als voedsel konden dienen voor jonge vogels. De koele regens hebben vermoedelijk ook de nodige slachtoffers gemaakt. De conditie van jonge vogels was niet altijd optimaal, zoals onder andere te zien valt aan de groeistrepen bij de eerste foto in dit artikel van een jonge kleine karekiet. Zulke groeistrepen - ook wel hongermaliën genoemd - worden veroorzaakt door een onregelmatig voedselaanbod.

Rudy Schippers

Groeistrepen Foto: Pascal Gijsen

De eerste week van juli vingen we 118 vogels in 17 soorten waaronder een vrouwtje blauwborst en een jonge blauwborst, zoals hieronder afgebeeld. Voor duidelijker foto's en een weergave in kleur wordt aangeraden de online versie van De Korhaan te bekijken.

Jonge blauwborst Foto: Rudy Schippers

Jonge vogels gaan vrijwel meteen na het uitvliegen en vanaf het moment dat zij zelf hun voedsel kunnen vinden op de vleugels om de wijde omgeving te verkennen. Dit gedrag, ook wel dispersie genoemd, komt er op neer dat je ze kunt vinden op soms grote afstand van het nest en uitgezwermd naar alle windrichtingen.

Zo kregen wij een terugmelding uit Vlieland van een kleine karekiet die wij net vijf dagen daarvoor als jonge vogel hadden geringd.

Wanneer het 's nachts regent is de vegetatie vroeg in de ochtend zo nat, dat vogels veel later dan gebruikelijk actief worden en gaan foerageren. Van ringers wordt verwacht dat zij de netten voor zonsopkomst opgezet hebben, wat gedurende de zomermaanden heel vroeg opstaan betekent. Wanneer men dan nog een tijd moet wachten voordat het licht wordt, vraagt men zich af waarom de wekker zo vroeg af moest gaan. Zondag 15 juli was zo'n verlate dag waarin we uiteindelijk toch nog bijna 200 vogels vingen.

Dit moment van het jaar bestaat het merendeel van de vangsten uit vogels die kort daarvoor het nest verlaten hebben. Het is dan interessant te zien hoe snel de verentooi van jonge vogels verandert, zoals te zien is op bijgaande foto's van twee jonge roodborsten en een volwassen vogel.

Net uitgevlogen roodborst Foto: Rudy Schippers

Roodborst, een maand later Foto: R. Schippers

Roodborst op het buisje waarin hij gewogen is

Zondag 22 juli kregen we voor het eerst een zomers gevoel; een dag zonder regen met temperaturen boven de 20 °C en nauwelijks wind. Dat hebben we wel geweten want het werd hard werken met 327 vogels bestaande uit 24 soorten, die gecontroleerd en geringd moesten worden. Er was nauwelijks tijd om te kunnen kijken naar al het andere moois in de omgeving, zoals een volwassen mannetje grauwe klauwier die niet ver van de ringhut een hagedis te pakken kreeg.

Bijna de helft van de vogels die gevangen werd bleek kleine karekieten te zijn (118 nieuw geringd en 42 terugvangsten) waarbij enkele vrouwtjes een actieve broedvlek vertoonden, een indicatie voor een tweede broedsel.

Vanaf eind juli komen de boerenzwaluwen aan het eind van de dag bij elkaar en zijn in die periode bijvoorbeeld te vinden langs de oevers van het Gooimeer. De rietvelden bij Oud Naarden zijn een favoriete slaappleats en zo kunnen we hier tegen zonsondergang vele honderden boeren- en in mindere mate eveneens oeverzwaluwen aantreffen. Een avondje overwerken kan dan resulteren in honderd of meer zwaluwen, die worden gemeten en

gewogen en van een ring worden voorzien. Zo'n concentratie aan zwaluwen trekt ook de boomvalk aan en op 28 juli hadden we het geluk een mannetje boomvalk in het net te krijgen, die al zijn aandacht concentreerde op een zwaluw en daarbij de netten te laat opmerkte.

Naast de bekende slaappleats in het riet van vooral boerenzwaluwen, kan men in de tweede helft van augustus ook grote aantallen spreeuwen in het riet krijgen. Ook deze vogels worden 's avonds geringd wat de volgende ochtend nog steeds te merken is, want de geur van koeienvlaai, uitwerpselen waar spreeuwen graag hun voedsel in zoeken, is dan nog steeds merkbaar in de vogelringhut.

Jonge staartmezen blijven vaak geruime tijd als familie bij elkaar. Zo ving we op 29 juli een viertal staartmezen, die we enkele weken eerder als net uitgevlogen jonge vogels geringd hadden. Inmiddels waren ze volgroeid zodat we nu aan de staartlengte konden zien of het mannetjes of vrouwtjes waren. Een volwassen vrouwtje met een Belgische ring had zich bij deze groep aangesloten.

Hoewel het er oorspronkelijk naar uitzag dat we een slecht broedseizoen zouden hebben, is dat toch behoorlijk meegevallen, mogelijk met een tweede en soms zelfs een derde broedsel. Het riet was door de aanhoudende regens extra hoog geworden, wat vele rietvogels kennelijk gebaat heeft. We zagen daarom vanaf eind juli/begin augustus zelfs meer kleine karekieten dan in voorgaande jaren. Ook vogels zoals de winterkoning hebben het op Oud Naarden dit jaar uitzonderlijk goed gedaan.

De maand augustus is de maand van de grote aantallen gevangen vogels, waarin vrijwel elke ochtend minimaal 200 vogels in de netten terecht kwamen, waaronder soms verrassingen, zoals bijgaande ijsvogel, een soort die zich weer enigszins aan het herstellen is na de koude winters. In augustus hebben we vijf jonge ijsvogels van een ring kunnen voorzien.

Jonge ijsvogel man Foto: Rudy Schippers

Buiten de ringactiviteiten is er ook gelegenheid om van de natuur te genieten en zo mochten we op 12 augustus een drietal zwarte ooievaars bewonderen die laag over de ringhut heen vlogen. Een week later kwam een visarend langs vliegen.

Waterral Foto: Iris Grob

Hoewel we vrijwel wekelijks waterrallen horen in het riet, laten deze vogels zich niet makkelijk vangen met mistnetten, maar soms hebben we geluk zoals bijgaande eerstejaars vogel.

Draaihals Foto: Rudy Schippers

Een leuke verrassing was de draaihals van 19 augustus die op dezelfde plaats in hetzelfde net kwam vliegen als de draaihals van 18 augustus vorig jaar. Ook deze bleek een eerstejaars vogel te zijn. Een week later vloog een tweede jonge

draaihals in het net, die eveneens van een ring voorzien werd. Op 23 september hadden we wederom het geluk een draaihals in handen te krijgen.

De tweede verrassing van die dag was de hieronder afgebeelde grote karekiet waarvan het gebrek aan een duidelijke wenkbrauwstreep aangaf dat het om een jong exemplaar ging. Grote karekieten worden hier maar een of twee keer per jaar gevangen en er zijn jaren waarin ze helemaal niet gezien worden. De tweede grote karekiet konden we op 1 september bewonderen.

Grote karekiet Foto: Rudy Schippers

Toen het op zondag 25 augustus regende en hard waaide moest de ringessie worden afgezegd en werd in plaats daarvan twee dagen later geringd. Dat bleek een geluksdag te worden want naast de tweede draaihals kregen we een voor het Gooi heel grote bijzonderheid in handen, namelijk een sperwergrasmus. Het was een nieuwe baansoort en tevens de eerste waarneming ooit voor het Gooi.

Eerstejaars sperwergrasmus Foto: Rudy Schippers

De week daarna kregen we opnieuw een leuke verrassing toen er tijdens het uithalen een nieuwsgierig jong porseleinhoen op de vlonders onder de netten liep. Nadat de netten lager werden gezet kwam de

vogel zo'n 10 minuten later terug en kon toen worden bijgeschreven als tweede nieuwe baansoort van het jaar voor het Vogelringstation Het Gooi.

Porseleinhoen gefotografeerd net voordat hij de netten in liep. Foto: Frank van de Weijer

Zondag 9 september hadden we maar liefst 425 vogels in de netten, waarvan 12 terugvangsten. Dat was een nieuw dagrecord op een dag die begon in de mist. De trek van zwartkoppen was serieus begonnen met 180 eerstejaars vogels waarvan 102 man en 76 vrouw plus 2 vogels die te jong waren om op geslacht te kunnen brengen. Ook waren er nog steeds veel kleine karekieten, waarvan we 140 konden ringen. Net als diverse andere ringstations in het land, ving we de eerste zwarte mezen. Vermoedelijk betreft het hier Oost-Europese zwarte mezen, waarvan we dit jaar een invasie mee mogen maken. Als verrassing kregen we een eerstejaars paapje in handen, de eerste van dit jaar.

Paapje Foto: Rudy Schippers

Het volgende weekend werden 93 zwartkoppen gevangen, eveneens alleen maar jonge vogels, in dit geval 52 mannetjes en 41 vrouwtjes. Ook zaten er heel wat pimpelmezen in het riet waarvan we er op die dag 46 van een ring konden voorzien. Die week werd eveneens de 46^e sprinkhaanzanger van het jaar gevangen, een nieuw record voor Oud Naarden.

Ook in de derde week van september bleken er nog steeds vrij veel karekieten in het riet te zitten en ook de zwaluwslaapplaats in het riet werd nog steeds bezocht. Berichten vanuit Falsterbo in Zweden gaven aan dat er veel roodborsten doortrokken, wat de mogelijke reden kan zijn voor de 15 roodborsten die wij op 18 september in de netten aantreffen, een ongebruikelijk hoog aantal. Afgezien van de eerder vermelde draaihals werd er op die dag ook een gekraagde roodstaart en een roodborstapuit gevangen.

De laatste week was het een stuk minder druk met nauwelijks nog zwartkoppen en rietvogels. Wel werd op de valreep nog de derde kleine bonte specht van het jaar gevangen, een jong vrouwtje.

Met dank aan wijlen Dhr. Dudok van Heel, voormalig eigenaar van Landgoed Oud Naarden, en aan Staatsbosbeheer die ons in staat stelden op hun terreinen te kunnen ringen.

Mededeling Vogelringstation Het Gooi nr.6

Pikken, pluizen en peuteren

Hoe vogels hun voedsel vinden

De dagen worden kouder en korter: de vogels om ons heen hebben minder tijd om hun energievoorraad op peil te houden. Dat betekent dat ze minder kieskeurig worden waar ze hun kostje bij elkaar scharrelen. Ze komen wat makkelijker dichtbij onze huizen en bieden ons zo de kans om eens goed te kijken naar hun eetgewoontes. Interessant is het om uit te pluizen hoe vogels erin slagen om hun favoriete (of gewoon, hun onmisbare) eten te vinden. Voor veel soorten is dat een kwestie van het juiste milieu, en dan maar speuren. Met de nodige varianten: de slootrand kan ook verruild worden voor de vijver in uw tuin. Het verschil tussen een slikvlakte en een gegierd weiland is kennelijk voor meeuwen te verwaarlozen. Het is boffen voor de mezen als tussen de struiken in een tuin of plantsoen opeens een voedertafel staat! Toch valt er heel wat meer te ontrafelen als het gaat om vogels en het vinden van voedsel!

Carel de Vink

Het is tamelijk duidelijk hoe vogels elkáár weten te vinden: contactroep en zang, opvallende kleuren of in het oog lopend gedrag geven de benodigde signalen af. Dat is ook boffen voor ons, want daardoor vallen ze gemakkelijker op. Maar zaden en bessen geven minder signalen af. Een goed verborgen spinnetje onder boomschors laat zich ook niet eenvoudig verschalken! Wie in de vogelliteratuur zoekt, vindt best heel wat verklaringen voor hoe vogels aan de kost komen. Zoals het vinden van de juiste habitat.

Watervogels speuren naar vis: de een kiest voor de zee, een andere soort voor sloot en plas. Daar valt ook heel wat te halen voor vogels die libellen en andere waterinsecten prefereren. Ruigten, rietkragen en struikgewas lokken soorten die van kleine insecten en slakjes leven. Al deze soorten zoeken hun voedsel op zicht.

Watersnip

Foto A.C. Zwaga

Slikvlakten, stranden en natte grasvlakten trekken vogels die klein levend materiaal van het oppervlak, maar ook uit diepere lagen weten te halen. Oog en tastzin werken hier samen. Snavels van wulp, grutto en watersnip hebben gevoelige uiteinden, waarmee ze voedsel in de modderige bodem weten te bespeuren. In het water doen ibis en lepelaar dat ook zo. Een bekend gegeven is het vermogen van de groene specht om met zijn lange, kleverige tong miereneieren uit mierenhopen en uit gangen in dood hout te vissen.

Al lezend en speurend vind ik ook gegevens over (gier)zwaluwen die in staat zijn om snelle insecten te volgen en te verschalken. Hun ogen verwerken de bewegingssnelheid beter dan ons gezichtsvermogen dat kan. Uilen jagen op grond van hun scherpe gehoor. Roofvogels zien heel wat beter dan u en ik. In een schoolboekje las ik de bewering dat een havik wel zes keer zo scherp ziet als de mens. Dat is te simpel gesteld. Er kan uit de opbouw van een roofvogeloog berekend worden dat een roofvogel 1,5 tot 2x scherper kijkt dan mensen. Extra aanpassingen maken dat een roofvogeloog effectiever functioneert. Ze zien meer contrast, meer kleuren en tinten, kunnen snellere bewegingen volgen en daardoor ook adequater reageren op een mogelijke prooi. Soorten zoals de ruigpootbuizerd en

torenvalk kunnen urinesporen van muizen en lemmingen waarnemen. Zo tekenen die knagertjes met hun gewoonte om hun leefgebied te markeren niet zelden hun eigen doodvonnis.

Zwermen vogels trekken de aandacht van oogjagers, zoals smelleken, havik en slechtvalk. Zaadeters herkennen blijkbaar bomen en planten die als voedselbron dienen. Van pestvogels en lijsterachtigen is bekend, dat ze reageren op de ultraviolette straling van diverse bessoorten. Zouden ze zo ook de rijpheid en dus de eetbaarheid van die vruchten al op afstand kunnen waarnemen?

Merels, zanglijsters en Kieviten horen regenwormen in de bodem! Grasetende vogels, zoals zwanen, smienten en ganzen, onderscheiden de voedselrijkdom van eiwitrijke weiden. Hoe ze dat doen? Natuurlijk letten ze ook op andere grazers, maar dat zal toch niet de enige verklaring zijn?

Vogels reageren vaak op het gedrag van andere vogelsoorten. Dat kunnen we in onze achtertuin zien. Maar ook vanaf de waterkant: visdieven letten op plekken waar veel aalscholvers of futen foerageren. Zo reageren gierzwaluwen boven de huizen op groepen kokmeeuwen die vliegende mieren vangen. In zo'n groep wil zelfs wel eens een roodpootvalk meevliegen!

Groepsgewijs voedsel zoeken valt ook op bij mezen en kleine zangertjes, die buiten de broedtijd vaak in gemengde groepen optrekken. Wat bij zulke zwerfgroepen opvalt, is de gejaagdheid. In een constant bewegingstempo wordt er gespeurd en gepikt, waarbij de vogels zich voortdurend verplaatsen naar de volgende tak, of de volgende boom.

Voor al bij staartmezen en goudhaantjes is die rusteloosheid zo groot, dat ik mij afvraag of de opbrengst wel opweegt tegen de hoge verbranding. In de literatuur en op internet heb ik daarover niets kunnen vinden. Zou die beweeglijkheid nodig zijn om de lichaamstemperatuur op peil te houden of vooral om ongrijpbaar te blijven voor kat of sperwer?

Het is voor ons onvoorstelbaar hoe deze kleintjes erin slagen om voor ons

onzichtbaar voedsel tussen de knopjes van een struik te peuteren. Maar wat voor ons slechts een onooglijk kruimeltje is, heeft voor een mees al gauw de proporties van diens eigen snavel of oog!

We zouden ons er eerder over mogen verbazen hoe een goudhaantje erin slaagt om nog iets eetbaars te vinden tussen schors van een eik, die zojuist door een boomkruiper is gescreend. Ook over hoe diezelfde boomkruiper er een dag later weer van alles uit weet te halen in hartje winter!

Daarmee kom ik misschien wel op het randgebied van wat tot nu toe verklaarbaar en logisch leek. Tevergeefs heb ik gezocht naar een verklaring voor het feit dat een nachtzwaluw in het schemerdonker insecten weet te vangen zonder de echolocatie van een vleermuis.

Vleermuis

Foto: F. v.d. Weijer

Puur op grond van zijn aan de schemering aangepast gezichtsvermogen? Misschien aangevuld met de gevoeligheid van zijn snorharen en/of een scherp gehoor? Ik heb deze soort overigens gewoon zien jagen tijdens lawaaiige militaire oefeningen in hun leefgebied: waar blijft die gehoorfunctie dan?

Een andere, zeer interessante vraag is: speelt het reukvermogen van vogels een rol bij het vinden van hun leeftocht? Tijdens een maandje Ghana heb ik mij erover verbaasd hoe op een dag met aanvoer van vlees bij een koelhuis binnen een uur 300 gieren uit het niets verschenen! Volgens diverse bronnen speelt de geur van voedsel wel degelijk een rol. Niet alleen bij gieren*, maar ook bij albatrossen en hun verwanten. Die zouden in staat zijn om krill en fytoplankton te ruiken.** Hun voedsel

bestaat uit 's nachts (!) gevangen inktvis...
 Ruiken ze die niet? Of vinden ze deze juist
 daar, waar veel plankton en krill te vinden
 zijn? En hoe zien ze die in het duister?
 Overigens wordt er naar het reukvermogen
 van vogels weinig onderzoek verricht. ***
 Ik herinner me een discussie over het
 voelen in hooggelegen nesten bij
 inventarisaties: 'Vogels ruiken niet', werd
 gepareerd met 'dat weten we niet, dus dat
 kunnen we niet riskeren'. Ruiken
 zeearenden de kadavers in de
 Oostvaardersplassen? Vinden wouwen
 vuilstortplaatsen op geur? Vermindert kou
 dat vermogen en zou dat een reden kunnen
 zijn dat rode en zwarte wouwen
 wegtrekken naar warmer oorden? Hoe
 wekt dit dan bij kraaien en meeuwen?

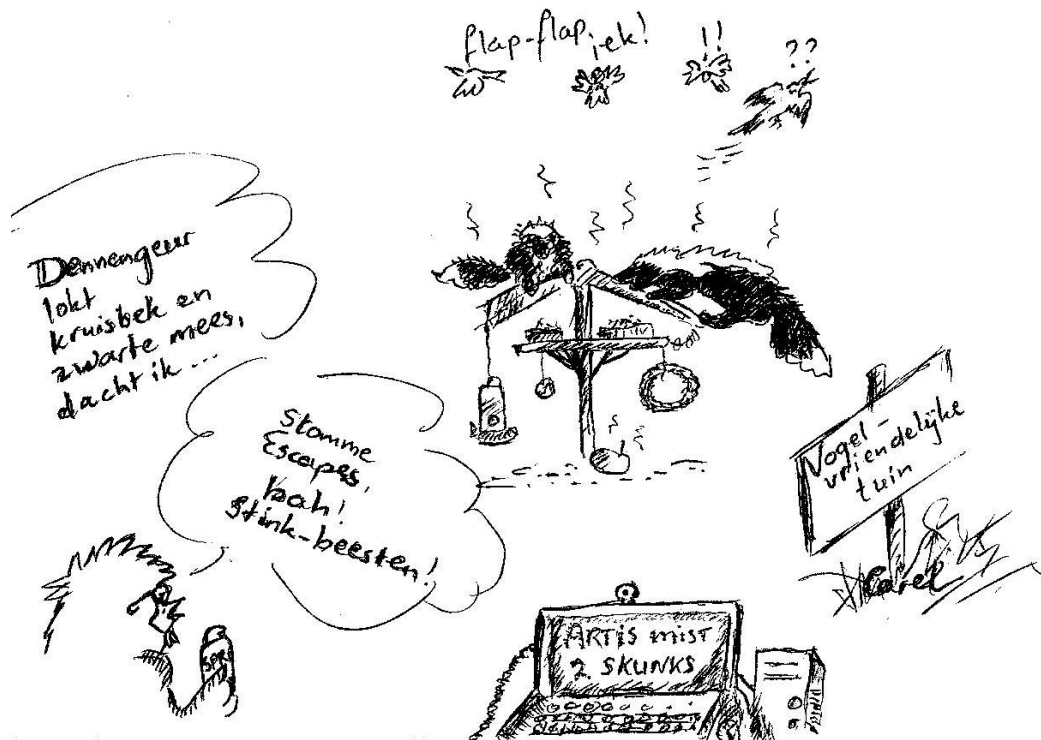
Ruiken die de visafslag, het gegierde
 weiland en andere voedselbronnen?

Kunnen we wat met dit soort vragen?
 Experimenteel onderzoek past niet zo bij
 onze voederplank. Al zou het leuk zijn
 wanneer er reukloze pindakaas bestond,
 zodat we zouden kunnen zien of
 koolmezen die ook weten te vinden. Maar
 er is genoeg om er eens op te letten hoe
 één vogel met voedsel de nieuwsgierigheid
 van veel andere weet op te wekken. En let
 er eens op hoe kauwtjes en kokmeeuwen
 hun vondst altijd melden met een kreet.
 Onhandig, want meermalen valt te zien
 hoe hun die 'prooi' afhandig wordt
 gemaakt door een medemeeuw, kauw of
 andere soort die geleerd heeft zijn voedsel
 te vinden ten koste van de eerlijke vinder!

*Voor veel interessante informatie over roofvogels en hun manier van voedsel zoeken:
 Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en Voor-Azië; Mebs/Schmidt, Baarn 2006

**Bron: www.natuurinformatie.nl

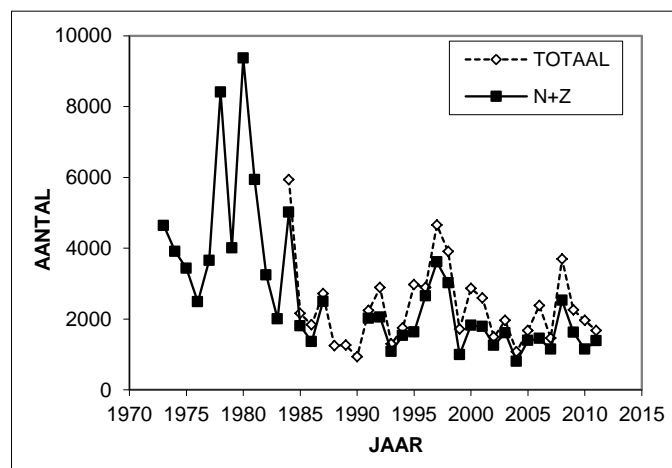
*** Interessant is de summiere vermelding in Vogels (03/2012, p. 31) over onderzoek naar
 nestgeurherkenning bij zebrovinken.

Het voorkomen van de houtduif in de westelijke Eempolders

Hoewel het geen typische graslandvogels zijn zien we bijna altijd wel duiven bij onze tellingen. Van die duiven is de houtduif de soort waarvan we de grootste aantallen zien

Jan Mooij

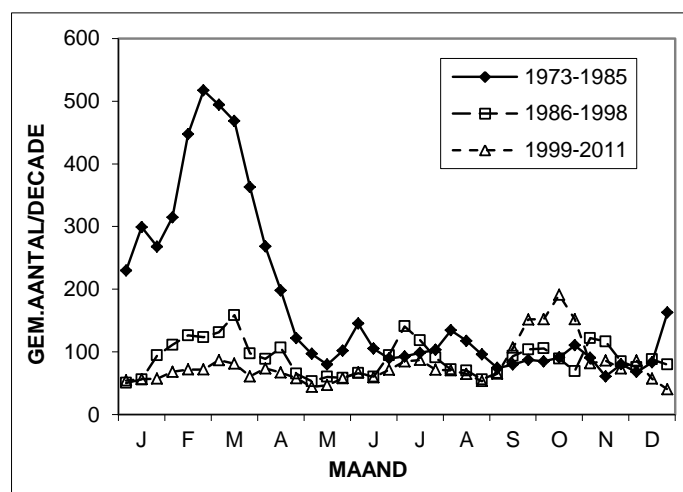
Figuur 1. Totaal aantal getelde houtduiven per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippelijne de totale aantallen.

Uit figuur 1 blijkt dat er voor 1985 veel meer houtduiven in de polder gezien werden dan daarna. Opvallend is de grote schommeling in aantallen tussen de jaren. Dit komt natuurlijk ook omdat houtduiven vaak in relatief grote groepen gezien worden. Het

grootste aantal dat ooit bij één telling gezien is was 2126 houtduiven in februari 1980.

In het begin van de tellingen waren de aantallen in de telgebieden Noord en Zuid vergelijkbaar, maar vanaf 1985 zagen we veel meer houtduiven in Zuid dan in Noord. In de Oostermeent waren de aantallen lager dan in Zuid, maar als we corrigeren voor het verschil in oppervlak was de dichtheid daar het hoogst.

Uit de verdeling over het jaar, in figuur 2, blijkt dat de afname van de aantallen vrijwel geheel een gevolg is van een sterke afname in het begin van het jaar en met name in februari en maart. De rest van het jaar zijn er relatief kleine veranderingen.

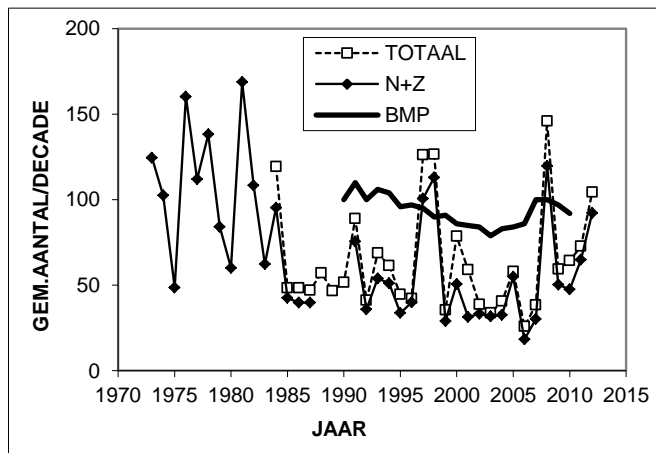
Figuur 2. Gemiddeld aantal houtduiven per decade voor drie periodes van dertien jaar.

De broedtijd van houtduiven is heel lang. Opgegeven wordt van maart tot september. Als broedgebied zijn de Eempolders door het gebrek aan bomen niet erg geschikt. Aannemelijk is dat verreweg de meeste duiven die wij in de broedtijd zien niet in de polder zelf broeden. Houtduiven kunnen lange voedselvluchten

uitvoeren; ze kunnen daarom nestelen in gebieden die kilometers van de polders af liggen. In figuur 3 kijken we naar de aantallen in mei en juni. In die periode is de voorjaarstrek grotendeels voorbij, terwijl er nog niet veel jongen uit het eerste broedsel aanwezig zijn. De gemiddelde aantallen in de broedtijd blijken hevig te schommelen, maar voor 1985 zijn de pieken talrijker en hoger dan daarna.

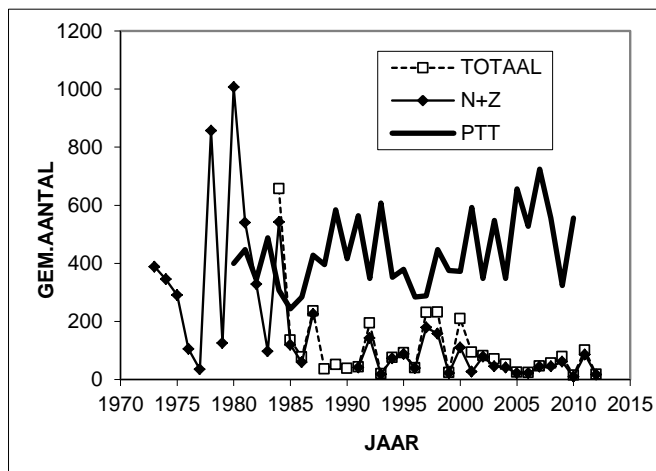
Vanaf 1990 lijken de aantallen die van het BMP-project (broedvogels) van Sovon redelijk te volgen, al zijn de schommelingen uiteraard groter. Voor eerdere jaren zijn geen tellingen beschikbaar, maar alles wijst er op dat landelijk de houtduif tussen 1980 en 1990 sterk achteruit is gegaan door veranderingen in de landbouw.

Figuur 3. Gemiddeld aantal getelde houtduiven in mei t/m juni per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippelijne de totale aantallen en de dikke lijn de index van het BMP-project van Sovon.

In het tijdvak 1983 tot 1995 vallen de grote aantallen in de eerste drie maanden van het jaar op. In die periode waren in veel jaren aantallen van vele honderden houtduiven per telling heel normaal.

Na 1985 komen er nog maar zelden zulke aantallen voor. Opvallend is wel dat de pieken na 1985 in figuur 4 niet veroorzaakt worden door één grote groep, maar meestal door relatief hoge aantallen bij verreweg de meeste tellingen in dat jaar. Het lijkt er op dat in sommige jaren meer voedselbronnen in de polder aanwezig waren dan normaal. Bij de PTT-tellingen van Sovon komen ook variaties voor, maar die zijn veel kleiner dan in de Eempolders en er lijkt ook geen enkele correlatie met onze aantallen te bestaan.

Figuur 4. Gemiddeld aantal getelde houtduiven in januari t/m maart per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippelijne de totale aantallen en de dikke lijn de index van de PTT-telling van Sovon vermenigvuldigd met vier.

In figuur 2 valt ook nog een piek in de laatste jaren in september/oktober op. Deze blijkt vooral veroorzaakt te worden door grote aantallen in de Oostermeent in sommige jaren. In andere jaren

zijn de aantallen normaal. Ook hier gaat het om relatief grote aantallen gedurende een langere periode en niet om incidentele grote groepen. Het blijft intrigerend waarom de polder soms interessanter voor houtduiven is dan anders. Meestal zien wij de houtduiven in het echte boerengras. Als zaadeters kunnen zij daar eigenlijk alleen maar graszaad eten, misschien is dat in sommige jaren meer beschikbaar dan in andere.

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht

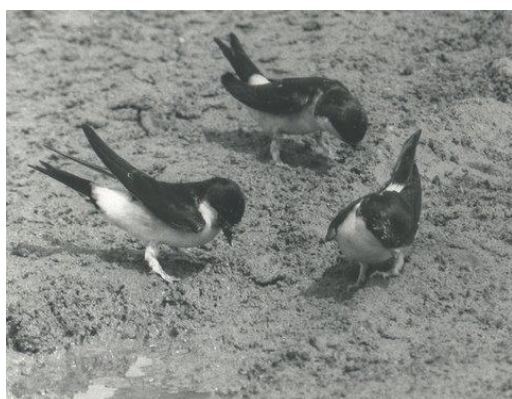
Houtduif. Foto: Toon den Deugd

Huiszwaluwen duiken in 2012 in een dal

In het voorjaar werd al duidelijk dat het wel eens een minder goed broedjaar zou kunnen worden voor de huiszwaluwen. In gebieden waar ze in die periode altijd geregeld werden gezien kwamen er veel minder voor dan in andere jaren. Tijdens de tellingen bleek uit gesprekken met bewoners dat de huiszwaluwen veel later waren gearriveerd dan anders.

Na het verwerken van de telresultaten werd duidelijk dat het aantal broedparen beduidend lager was dan in 2011. Het was met iets meer dan een derde afgenomen.

Dick A. Jonkers

Huiszwaluwen

Foto: A.C. Zwaga

Het vorig jaar geuite optimisme heeft een forse deuk opgelopen, nadat de gegevens van dit jaar waren uitgewerkt. Ons onderzoekgebied was niet het enige met een slechte bezetting. Ook van elders kwamen berichten over een slechte stand en een late aankomst. Het laatste komt ook naar voren uit resultaten van uitgevoerde trektellingen, die vooral plaatsvonden langs de Noordzeekust. In april passeerden hier zo'n 6000 huiszwaluwen en in mei 16.000. De hoofdmacht arriveerde pas na half mei, toen ongeveer 14.000 exemplaren passeerden (www.trektellingen.nl).

De resultaten van de kolonietellingen kwamen overeen met het beeld dat was ontstaan. Een beduidend lager aantal broedparen dan in 2011. Toen waren het er 1322; in 2012 zijn 898 broedparen gesignaleerd, een afname van 424 nesten (figuur 1). Op het moment waarop deze bijdrage is geschreven waren er nog geen publicaties beschikbaar met gegevens uit andere delen van Nederland. Er is daardoor nog niet vast te stellen of onze situatie met slechte bezetting overeenkwam met de landelijke of beperkt

bleef tot de regio. Naar de oorzaken van de achteruitgang kan alleen maar worden gegist. Extern zou die kunnen liggen in de overwinteringsgebieden, die zich uitstrekken vanaf de Sahara tot in Zuid-Afrika. We weten echter niet exact in welk deel van het continent de Nederlandse huiszwaluwen verblijven en hoe de voedselsituatie (insectenaanbod) daar was als gevolg van bijvoorbeeld langdurige droogte. Die kan leiden tot hoge sterfte en een verzwakte conditie voordat de vogels op trek gaan. Verder kunnen slechte weersituaties onderweg aanleiding zijn voor meer sterfte dan normaal en ook leiden tot een verlate aankomst in het broedgebied. Intern, dus in het broedgebied, kunnen ook nog allerlei factoren een rol spelen. Zie hiervoor ook bij nestelperikelen.

Vechtplassengebied

De naam Vechtplassengebied geeft al aan dat dit biotoop een groot voedselaanbod zou moeten kunnen leveren, door bijvoorbeeld het aanbod aan muggen en knutten (kleine mugjes). De twee grote kolonies in de Noordpolder beoosten Muiden bevinden zich op korte afstand van het IJmeer met zijn talrijk voorkomende IJsselermuggen. Dit alles heeft niet kunnen voorkomen, dat ook hier de stand omlaag duikelde. In 2012 kwamen hier 595 paren voor, tegen 810 in 2011. In tien van de elf gemeenten in deze regio nam de stand af. Een apart broedgeval deed zich voor in Loosdrecht. Daar had een huiszwaluw een nest gebouwd in een stal tussen de nesten van boerenzwaluwen. Hoewel de nesten na het broedsseizoen van 2011 van de grootste

kolonie in het gebied in verband met werkzaamheden waren afgestoten, weerhield dit de huiszwaluwen er niet van om terug te keren naar de vertrouwde nestelplek. Er waren daar maar 15 paren minder dan vorig jaar.

Het Gooi

In deze regio was het beeld wat genuanceerder. In Hollandsche Rading kwamen er enkele paren bij en dat gold ook voor het gemaaltje bij de Melkmeent aan de Karnemelksloot. (gemeente Hilversum). In de gemeenten op de Heuvelrug was echter een afname. De stand in deze regio daalde van 168 parenhuiszwaluwen in 2011 naar 94 paren in 2012. De gestage afname in Huizen zet zich nog steeds voort en ook de stand in Naarden begint zorgen te baren.

Gemeente	Broedparen	
	2012	2011
Muiden/Muiderberg	275	316
Weesp	74	117
Nigtevecht	36	36
Nederhorst den Berg	48	83
Vreeland	22	27
Loenen a/d Vecht	45	51
Nieuwersluis	4	5
Ankeveen	17	20
's-Graveland	26	35
Kortenhoef	12	43
Loosdrecht	36	77
Hollandsche Rading	32	30
Hilversum	20	16
Naarden	14	65
Huizen	24	43
Blaricum	4	14
Eemnes	163	209
Eembrugge	31	43
Eemdijk	69	92
Totaal	898	1322

Figuur 1. Aantal broedparen per gemeente in 2012.

Eemland

Eemland grenst aan het Eemmeer en bestaat uit een uitgestrekt met sloten doorsneden graslandareaal met hierin ook nog wat andere watertypen en een enkele akker. Bebouwing komt voor het in overgrote deel vooral voor aan de randen. Het is nog steeds een goed leefgebied voor

huiszwaluwen. Toch ontkwam ook deze regio niet aan de malaise. Zowel in Eemnes, Eemdijk als Eembrugge liep het aantal nesten terug. In Eemnes kon een deel van de afname worden herleid tot nestelproblemen bij een boerderij. In deze drie gemeenten hielden zich in 2011 nog 344 paren op, in 2012 herbergden zij er 263..

Weersituatie

Het weer was in het broedseizoen niet om over naar huis te schrijven. April was vrij koud, somber en nat; mei begon somber en koel, waarbij in de eerst helft regelmatig regen viel. In de tweede helft van mei was het fraai weer. Juni kenmerkte zich als een vrij natte en sombere maand en juli als nat en vrij koel.

Nestelperikelen

In Weesp kwamen huiszwaluwen in de problemen, toen een grote flat waaraan zij nestelden was ingepakt voor renovatiewerkzaamheden. In dezelfde gemeente werd gezien, dat een gierzwaluw een huiszwaluwennest bezocht.

Van het oude postkantoor in Kortenhoef waren tien nesten verwijderd. Een overtreding van de Flora- en faunawet en dus een strafbaar feit. Ook geregeld bewoonde nesten van vorig jaar -er waren toen op dit adres 12 nesten- zouden beschermd zijn geweest. Er is helaas geen proces-verbaal opgemaakt.

Bij de fabriek van Givaudin in Naarden waren minder nesten aanwezig, omdat de goten waren geveerd. Een kerkuil viel nesten aan op het eind van de Melkmeent, dicht bij het Naardermeer en vernielde twee bewoonde nesten en vijf kunstnesten. In Eemnes waren op drie adressen waar altijd werd gebroed nu geen paren aanwezig. Door schilderwerkzaamheden aan een stal in Vreeland kon daar dit jaar een klein aantal paren niet nestelen en moest op zoek naar een andere plek.

Zwaluwtilen

Met de bezetting van de geplaatste zwaluwtilen wil het nog steeds niet lukken. Zowel de ene in 2010, als de twee andere in 2012 gebouwde tilen (Jonkers & Pieren-Olijhoek 2012) bleven onbezet. Zij staan op gunstige plekken en er is

voorheen altijd in de omgeving ervan gebroed. Dit gebeurt nog door sommige paren. Niet alleen deze tillen bleven ongebruikt, maar ook een til bij het gemaal Zeldert (Hoogland), die twee jaar geleden daar is gebouwd, als compensatie voor nesten die verloren gingen bij de restauratie. Groot was de verrassing toen de huiszwaluwen dit jaar terugkeerden naar hun oorspronkelijke broedplaatsen aan het gemaal.

Kunstnesten

Kunstnesten

Foto: Gert Bieshaar

In Eembrugge was de situatie ongeveer gelijk aan het vorige jaar met enkele door huismussen bezette kunstnesten en wat meer tussen de nesten door de huiszwaluwen zelf gebouwde nesten. In Weesp waren vier opgehangen kunstnesten niet bewoond. Van andere in het gebied aangebrachte kunstnesten kwamen geen gegevens binnen.

Koloniegrootte

In totaal zijn 225 vestigingen aangetroffen waar één paar of meer paren zijn aangetroffen. Het zijn er maar 14 minder dan in 2011. Het aantal objecten waar slechts één paar huisde nam af van 107 in het vorige jaar naar 90 in dit jaar. Het aantal kolonies met twee 2-5 nesten nam voor het tweede jaar op rij toe met enkele paren en kwam uit op 104. Hoe die verschuivingen verlopen moet nog eens worden uitgezocht door van reeksen van jaren de vestigingsadressen met elkaar te vergelijken. Ook de plekken waar voor het eerst genesteld werd kunnen uit de

Medewerkers aan het onderzoek

Dank zij de hulp van degenen die de bestaande kolonies telden en nieuwe vestigingen opspoorde kwam dit verslag tot stand. In 2012 namen de volgende deel aan het onderzoek: F. Bakker, P. Bakker, G. Bieshaar, E. de Bruin, R. van Dijk, A. Driessen, W. Fokker, D.A.

gegevens worden gefilterd. Zo zijn er nog veel meer interessante gegevens uit de vele tientallen jaren bestaande reeksen te halen. De vraag is alleen wie bereid is om dit monnikenwerk op zich te nemen. In de categorie van 6-10 nesten vond nu een daling plaats van iets meer dan een derde van het aantal kolonies met die grootte t.o.v. van het jaar daarvoor. Een rare beweging, want in 2010 was er juist een toename in dezelfde orde van grootte. De afname in de groep met 11 - 25 nesten zet zich nog steeds voort. De reeks van de afgelopen drie jaar is nu als volgt: 2010 -18 kolonies, 2011-13 en 2012-10. Kolonies met 26 - 50 nesten zaten in Eembrugge (31 nesten), aan een boerderij in de Maatpolder in Eemnes (37 nesten) en in Eemdijk (39 nesten). De huiszwaluwen van de tweede kolonie waren waarschijnlijk afkomstig van de buurman, die schuifdeuren in zijn wagenloods maakte. Op zijn bedrijf huisden in 2011 82 paren. Nu waren dit er slechts 16, die aan de stal nestelden. Heel lang bevond zich hier een van de grootse kolonies van het onderzoekgebied. De kolonie aan de enige boerderij in Blaricum in de polder De Kampen (Oostermeent) bevatte nu opeens 58 nesten en kwam op enkele nesten na weer op het niveau van 2010. De toppositie wordt net als in het voorgaande jaar ingenomen door een boerderij in de Noordpolder beoosten Muiden met 113 nesten. Bij de buurman, die nu ook weer op de tweede plaats staat, bevolkten 81 paren de kolonie (in 2011-82).

Succesvolle oproep

De oproep om zich aan te melden voor de kolonietellingen had succes, waardoor er geen gat is gevallen bij de tellingen in Ankeveen, Kortenhoef en 's-Graveland. Ook voor Loosdrecht zijn nieuwe tellers gevonden. Belangstellenden voor het onderzoek, die af en toe willen meegaan om ervaring op te doen, zijn altijd welkom.

Jonkers, L. de Groot, Y. de Groot, A. F. van Klaveren, N. Klippel, W.L. Langendorff, M. Pieren-Olijhoek, A.M. van der Poel, K. Pranger, W. Schoeman, S. Staps, G. van Steennis, H. van Tol, A.P. Vermeule en M. van der Weyden.

Geraadpleegde literatuur en andere bronnen

Jonkers, D.A. 2012. Gegevens over de huiszwaluwpopulatie in 2011 in het Gooi en omstreken. De Korhaan 46 (1): 19-21.

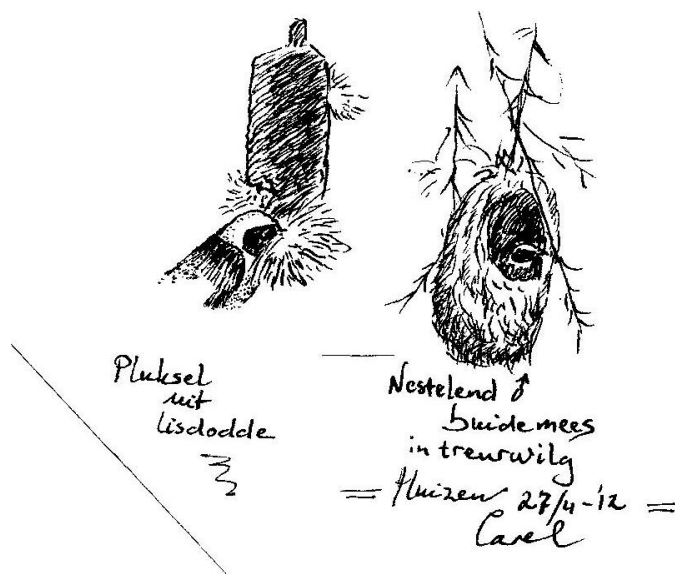
Jonkers, D.A. & Pieren-Olijhoek, M. 2012 Tweede en derde til voor huiszwaluwen. De Korhaan 46(2): 74-76.

Internet: http://www.knmi.nl/kd/maand_en_seizoenoverzichten/index.html .

Buidelmees: wee of wel?

In het septembernummer van De Korhaan* beschrijft Sytze Poelstra het mislukken van een broedpoging van buidelmezen langs het Gooimeer. Aan zijn verslag wil ik het volgende toevoegen.

Carel de Vink

Eind april ontdekte ik min of meer toevallig het door Sytze beschreven nest in aanbouw. Dat een broedsel op die drukke plek weinig kans van slagen had, leek mij nogal logisch, maar ja, vogels volgen andere criteria bij hun keuze dan wij.

Evenwel, op 12 juni trof ik in nabijheid van het niet meer in gebruik zijnde nest een vrouwtje buidelmees met voer. Uit het afgesloten gedeelte van het park klonk bedelroep van minstens twee jonge exemplaren en de roep van een tweede volwassen

vogel. Het vrouwtje vloog in de richting van het meest nabije roepende, maar voor mij onzichtbare jong. Vervolgens verplaatsten de vogelkreetjes zich dieper het afgerasterde gebied in.

Hebben ze in het afgesloten gebied een nieuw nest kunnen bouwen en daar met succes gebroed? Of zijn deze jongen ergens anders in de regio uitgevlogen?

Misschien dat er na de bladval nog resten van een nest in het afgerasterde gebied te zien zijn. Anders zullen we het antwoord nooit weten.

Maar het lijkt er in ieder geval op dat de Gooimeerkust voldoende aantrekkingskracht heeft op deze fraaie kleine nestkunstenaar.

*De Korhaan jrg. 46; nr 4; p. 138/139

Gierzwaluwinventarisatie

De animo binnen de Vogelwerkgroep voor het inventariseren van broedende gierzwaluwen in het onderzoekgebied ontbrak tot dit jaar. Deze soort is altijd een ondergeschoven kindje geweest. Wellicht komt daar na het lezen van onderstaande bijdrage verandering in en worden leden hierdoor enthousiast gemaakt om in hun woonplaats te gaan inventariseren.

Conny Leijdekker

Dick Jonkers benaderde mij met de vraag of ik deel wilde nemen aan de gierzwaluwinventarisatie van Landschap Noord-Holland in het Gooi.

Hij had in mijn woonomgeving groepjes gierzwaluwen rond zien vliegen bij potentiële nestplaatsen en dacht dat het daarom wel interessant was om in mijn wijk - rond het Spant in Bussum - te kijken hoeveel gierzwaluwen daar zouden broeden.

Gierzwaluwen

Bron: wikipedia

Nu zie en hoor ik elk jaar gierzwaluwen boven mijn huis gieren/zweven, dus dat leek me hartstikke leuk en ik heb meteen volmondig ja gezegd. Een paar dagen later werd ik gebeld door Peter Mol - de coördinator van dit project van Landschap Noord-Holland - om een afspraak te maken voor een proefwandeling. Hanneke Cusel uit Naarden had zich ook opgegeven voor de inventarisatie. Na overleg met elkaar werd een avond geprikt om door 'mijn' wijk te gaan wandelen. We konden dan kijken waar de gierzwaluwen zich ophielden, waar een goed uitkijkpunt was en hoeveel gierzwaluwen er rondvlogen. Helaas was de afgesproken avond eigenlijk niet goed, want het was fris en het had de hele dag geregend. Omdat het al eind juni was en we eigenlijk al aan het

tellen hadden moeten zijn, hebben we toch maar doorgezet. Mede daardoor en omdat er niet zoveel gierzwaluwen zaten dit jaar, was mijn wijk een teleurstelling. Hanneke besloot om in Naarden in de vesting te gaan kijken of ze daar een goede plek kon vinden. Dat was het geval en op 2 juli stonden wij met pen en papier op een van de wallen klaar voor de telling.

Het was best spannend om te zien hoeveel gierzwaluwen we zouden zien. Al snel begonnen de eerste gierzwaluwen zich rond de Grote Kerk in Naarden te verzamelen. We maakten onze eerste ronde en telden het aantal rondvliegende gierzwaluwen. Dit hebben we in een uur tijd vier keer gedaan en het grootste aantal gierzwaluwen dat we zagen was 43 stuks. We hadden ook gezien, als de groep weer uit elkaar vloog, welke vogels de straten van Naarden 'onveilig' gingen maken en noteerden dat. Hierdoor konden we bij onze tweede ronde van de inventarisatie tijdens de wandeling door de straten zien waar de gierzwaluwen een nest hadden, of in ieder geval waar ze vlogen en wisten we ook welke route we moesten lopen.

Na afsluiting van de eerste telronde, zijn we dus zoals gezegd, een ronde door de straten van Naarden Vesting gaan maken. Omdat dit een activiteit is die je doet als het 'terrasjesweer' is, zaten er veel mensen op de terrassen. We kregen leuke reacties van mensen die de gierzwaluwen vaak zagen en wisten te vertellen dat ze 'daar en daar' ook wel gezien werden. Na een klein uurtje hadden we de hele route gelopen die door ons gepland was en een aardig aantal gierzwaluwen door de straten zien en horen gieren, soms vlak over ons hoofd. Een geweldige ervaring! Helaas zagen we nog niet waar deze vogels ergens in vlogen. Onze eerste avondtelling was

een succes. Behalve gierzwaluwen zagen we een ook nog een aantal huiszwaluwen vliegen en vonden daarvan wel nesten, met daarin bedelende jongen, wat erg leuk was.

Thuis gekomen heb ik meteen Mieke Pieren-Olijhoek een e-mail gestuurd met onze waarnemingen van de huiszwaluwen en verteld van onze telling. De volgende dag had ik al een bericht terug van haar met de mededeling, dat zij de huiszwaluwen daar telde en het erg leuk vond om de volgende keer mee te lopen/tellen. Prima natuurlijk want hoe meer zielen hoe meer vreugd en zo'n ervaren telster was helemaal welkom. De tweede avond dat we telden was het qua weer niet zo mooi als de eerste keer, maar het resultaat was prima. Door het ervaren oog van Mieke vonden we een aantal nesten van gierzwaluw in de vesting en zagen we ze ook daadwerkelijk in- en uitvliegen. Wat een kick is dat en wat een wonder hoe die beesten dat voor elkaar krijgen!

Helaas hebben we door de weersomstandigheden en omdat we zo laat

in het seizoen waren begonnen, niet voor de derde keer kunnen tellen, maar dat mocht de pret niet drukken. Het was/is een geweldige ervaring die niet veel tijd kost - maar drie avonden in het jaar- en erg leuk om te doen. Ik verheug me nu al op volgende jaar en ben reuze benieuwd of de gierzwaluwen weer terug komen in de nesten die we gevonden hebben.

Ik wil iedereen oproepen die drie keer (eens in de tien dagen) een avond tijd heeft de in periode 15 juni tot en juli 15 juli om deze ervaring mee te maken, door te gaan tellen in zijn/haar woonplaats. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij de coördinator van de Werkgroep zwaluwenonderzoek (dickjonkers@tiscali.nl). Iedere aanmelder ontvangt van hem een toelichting op het telformulier 2012 -2016 en telinstructies. Hij brengt de aanmelders van elke gemeente in contact elkaar en met Peter Mol. We hopen zoveel mogelijk punten/plaatsen in het Gooi kunnen inventariseren. Doen!

Natuurcursus “Overwinteren”

Wordt het een strenge koude winter, of juist een zachte maar natte winter? Op deze vraag kunnen wij geen antwoord geven, maar wat wij wel kunnen vertellen is wat diverse soorten in de natuur moeten doen om, wat voor winter dan ook, te overleven!

Vogels kunnen wegtrekken naar het warmere zuiden, maar vogels uit het hoge noorden komen juist weer bij ons overwinteren. Hoe houden ze zich warm als het hard vriest en hoe komen ze aan eten? Hoe komt een spin, een vlinder, een wesp of kever de winter door? En hoe zit het met onze Gooise zoogdieren: de vos, de das, het ree, de muis, vleermuis enz. Wie gaat er in winterslaap, wie trekt er weg? Wat voor strategieën moeten bomen en planten aanwenden om het volgende voorjaar te kunnen halen?

Tijdens een korte natuurcursus zullen een aantal leden van het IVN in samenwerking

met de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, antwoord geven op deze en nog veel meer vragen.

De cursus wordt gehouden op de donderdagavonden 15 en 22 november van 20.00-22.00 uur.

Locatie is de Infoschuur van GNR, Naarderweg 103a, Hilversum (dit is naast de natuurbrug).

Op zaterdag 24 november van 10.00-11.30 uur gaan we op excursie, de startplaats wordt later bekend gemaakt.

De kosten voor deze cursus bedragen € 25. Leden van het IVN en de Vogelwerkgroep betalen € 20. Dit bedrag graag op de eerste cursusavond contant betalen.

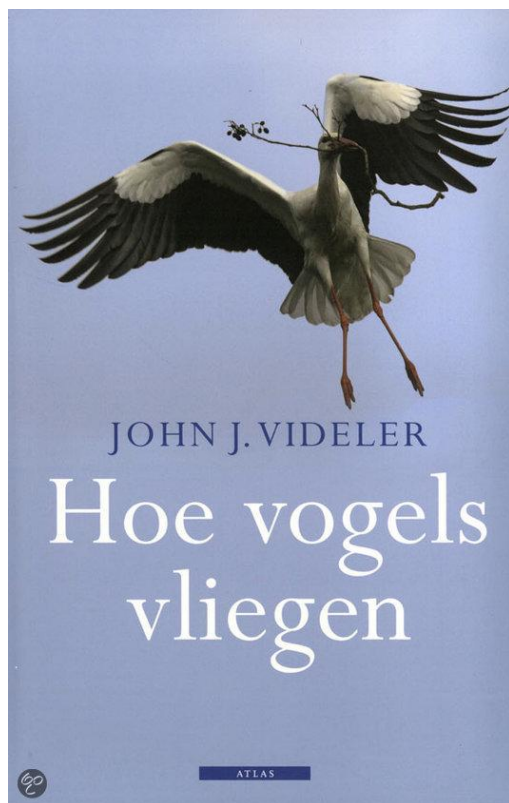
Je kunt je voor deze natuurcursus opgeven bij Maartje Hogenboom, tel. 035-6230967 (na 18.00 uur) of via e-mail: maartje.hogenboom@gmail.com.

Hoe vogels vliegen

Boekbespreking

De wens om zich frank en vrij als een vogel door de lucht te kunnen bewegen is altijd aanwezig geweest. De eerste bekende poging was, afgaand op de Griekse mythologie, Icarus, de zoon van meesteruitvinder Daedalus. Hij vloog weg van het eiland Kreta met door zijn vader gemaakte vleugels van veren en was. Hij sloeg diens waarschuwing in de wind om niet te hoog en te dicht bij de zon te vliegen, waardoor de was, waarmee de vleugels bevestigd waren, zou smelten en viel in zee. Nadien hebben veel mensen pogingen ondernomen om, met aan het lichaam bevestigde vleugels, op eigen kracht te vliegen. Die liepen alle op een fiasco uit. De werking van de vogelvleugel en andere zaken die vliegen mogelijk maken stonden echter aan de basis voor het ontwerpen van vliegtuigen.

Dick A. Jonkers

Populair wetenschappelijke uitgaven over hoe vogels vliegen, die in begrijpelijke taal de materie beschrijven, zijn weinig gepubliceerd. Het is de auteur, bioloog en emeritus hoogleraar aan de universiteiten van Leiden en Groningen, wel toevertrouwd om over dit onderwerp te schrijven. Hij heeft gedurende zijn loopbaan veel te maken gehad met het onderwerp. Aan de hand van voorbeelden van vliegtechnieken van vogels wordt geschetst hoe veelzijdig die kunnen zijn.

Er zijn hoofdstukken opgenomen over de onderdelen van het vliegapparaat, aerodynamica, de evolutie, vliegbewegingen en de werking van vliegspijeren. Inzicht wordt onder andere ook gegeven in energieverbruik en de metingen van vlieggkosten, vleugelprofielen en de werking van de vogelvlucht en vleugels. Ook het vleugelskelet, dynamische eigenschappen, de werking en de aanpassing van het lichaam om te kunnen vliegen komen aan de orde. Bij vogels wordt het vermogen om te kunnen vliegen bepaald door veren. Er wordt uitgebreid ingegaan op de bouw van veren, hun functies, vormen en eigenschappen. Interessant is het om te lezen hoe in de vliegtuigbouw technici gebruik maken van principes die hiervoor bij vogels gelden. Het toepassen van een zogenaamde zaagtandvorm bij de Harrier, een Britse straaljager, is hiervan een voorbeeld. Interessant is dat Archaeopteryx, een oervogel met zijn door vleugels geproduceerde liftkracht op het water kan lopen en dit gedrag gebruikt om grote schaatsenrijders (insecten) te kunnen vangen. Boeiend is het deel waarin de vraag wordt gesteld of deze oervogel nu wel of niet kon vliegen, waarbij de vraag overleefd blijft hoe de kunst van het vliegen is ontstaan. Hierbij wordt veel paleontologische informatie verschaft.

Natuurlijk blijven in het boek de vliegstrategieën, die leiden tot vlieggedrag, niet onvermeld.

Wetenswaardig is het vliegplan. Er worden vergelijkingen gemaakt met de dagelijkse praktijk in de luchtvaart. Een vogel moet in feite net als een piloot en zeker voor hij aan de voor- of najaarstrek begint een soort vliegplan maken: voor vertrek, bestemming, gewicht, brandstofvoorraad, weersomstandigheden, vlieghoogte en snelheid. Een deel van zo'n plan zal onderweg voortdurend moeten worden bijgesteld. Om een en ander te weten te komen over hoe zoiets in zijn werk gaat, wordt onder meer ingegaan op experimenten die zijn uitgevoerd bij torenvalken. Onder gecontroleerde omstandigheden zijn in laboratoria windtunnelproeven uitgevoerd. Slagvlucht, bidden, helikoptervlucht, zweefvliegen en manoeuvreren zijn onderzocht. Vliegsnelheden zijn van veel soorten gemeten. Een goudhaantje bijvoorbeeld (6 gram) vliegt gemiddeld negen meter per seconde, ofwel 32 km/uur. De hoogste snelheid is gemeten bij wilde eenden; zij kwamen op een gemiddelde snelheid van 21 meter per

seconde (75 km/uur). Slechtvalken echter kunnen bij steile duikvluchten 51 meter per seconde halen (184 km/uur). Volgens de auteur zou die snelheid nog wel eens hoger kunnen zijn. In het stukje 'Onder de motorkap van een spreek' wordt de werking van spieren, botten en pezen beschreven. In een tabel zijn de vlieggasten van de slagvlucht van enkele tientallen vogelsoorten vermeld. Krenten in de pap zijn de stukjes, zoals bij spreeuwen, waarin uit de doeken wordt gedaan waarom zij niet botsen tijdens hun capriolen in vliegformaties van zeer veel vogels. In deze uitgave zijn vele gedetailleerde tekeningen opgenomen over alles wat met vliegen en vleugels te maken heeft. In tabellen en andere figuren is eveneens veel informatie te vinden. Wie tot in detail wil weten hoe vogels vliegen en andere zaken die daarmee samenhangen komt in dit boek uitstekend aan zijn trekken. Op een aantal plaatsen wordt erg ver op de materie ingegaan door het vermelden van de gebruikte formules.

Videler, John J. 2012. Hoe vogels vliegen. 284 bladzijden. ISBN 978 90 450 2000 6. Uitgeverij Atlas Amsterdam/ Antwerpen. Prijs: € 34,95.

Wat zien ik ?

Toeval bestaat niet.....

Zondagochtend 7 oktober, 9.30 uur. De stad slaapt nog, evenals mijn dochter. Wat een rust en stilte. Het weer doet zijn best, de zon schijnt en er is nauwelijks wind. De bladeren van de berken voor mijn raam verkleuren al tot diverse tinten groen en geel. In mij vecht de behoefte eindelijk weer eens een boek te lezen, tegen de wil om naar buiten te gaan. Het wordt het boek: *Blinde vinken* van Jean-Pierre Geelen met de subtitel *Hoe ik vogels leerde kijken*.

Het is intrigerend hoeveel ik herken van de beschrijvingen van de schrijver. Zijn vroegste kennismaking met vogels, de onbewust stimulerende rol van iemand in je directe omgeving, de ontdekking dat vogels alom aanwezig zijn en dat je daaraan veel plezier kunt beleven en

natuurlijk de impact van een 'echte' vogelaar met wie je kennis maakt. Zo beschrijft hij vol ontzag zijn kennismaking met een zeer ervaren vogelaar in Groesbeek. Die observeert vanaf zijn jeugd zwarte spechten. Jean-Pierre is daar, getuige de vele bladzijden met wetenswaardigheden, sterk van onder de indruk. Daardoor dwaal ik af van het boek en mijmer over mijn eigen ervaringen. Ik denk aan de zwarte specht die ik tijdens het dauwtrappen op Hemelvaartsdag zag. Ik word opgeschrikt uit mijn gedachten door een luid krukrukukru: even later gaat het silhouet van de zwarte specht golvend boven de kruinen van de berken

Poul Hulzink

Met de Commissie Buitenland naar Bulgarije

Elk jaar een nieuwe bestemming vinden valt niet mee. Dit keer viel de keus op Bulgarije; een land waar we weinig van weten. Vroeger een moeilijk bereisbare Sovjet vazalstaat, maar sinds de val van het communisme wel veel toegankelijker. Op grond van informatie van Adrie Hottinga van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe en volgens de ervaringen van Paul van de Poel en Dick Jonkers zou het voormalige 'Arbeidersparadijs' een waar vogelparadijs zijn.

Evert Constandse & Bertus van den Brink

We hadden een Bulgaars contact, Dimitir Georgiev van de reisorganisatie van de Bulgaarse Vogelbescherming Neophron. Hij verdient een gouden medaille. Hij adviseerde ons over de te maken excursies, hielp ons bij de huur van busjes en stelde ons drie zeer goede gidsen, de universitair geschoolde biologen Mladen, Daniel en Minko, ter beschikking. Iedere dag deden zij er alles aan om onze excursies tot een succes te maken.

Bulgarije heeft een landklimaat. Het centrum is bergachtig en in het oosten ligt het land aan de Zwarte Zee. Zo'n 7 miljoen Bulgaren wonen op een stuk

grond ter grootte van driemaal Nederland. Toen we erover heen vlogen zagen we eigenlijk alleen maar 'natuur'; geen steden of industrie.

Wij zaten aan de kust van de Zwarte Zee, iets ten noorden van Varna. Van daaruit maakten we onze excursies; dagtochten van twaalf uur in het bekende vogelaars-ritme: stukje rijden en weer stoppen. In een week hebben we zo ruim duizend kilometer gereden, grote delen over land- en zandweggetjes. Het landschap is zeer afwisselend. Een heuvellandschap, dat dan weer dicht, dan weer dun bebost is, vriendelijke dalen met riviertjes, maar ook ruige valleien met droge stenige vlakten, begrensd door kliffen. Zoetwatermeren, lagunes en binnenzeeën. Kusten met brede zandstranden, maar ook smalle strandjes met riviermondingen, waar de begroeiing tot de zee liep. Achter de kustlijn soms bos-, soms duinachtige gebieden, maar ook rotskusten met steile hoge kapen. Er is zelfs een steppegebied.

Deze grote variatie in landschap betekent natuurlijk ook grote variatie in habitat en dus in vogelsoorten. De deelnemers waren gesplitst in drie groepen van twaalf, die weer verdeeld waren over twee minibusjes van zes personen. Iedere groep van twaalf had een Hollandse chauffeur of een Bulgaarse gids, tevens chauffeur. In zeven pittige dagexcursies hebben we zo'n honderdzeventig soorten waargenomen. Dank zij de kennis en het enthousiasme van de gidsen hebben we een fantastische week gehad.

De voor ons zo bijzondere bijeneter en grauwe klauwier behoorden tot de meest waargenomen vogels. Ondanks het vele water is er geen ijsvogel gespot. Wat wel? Vluchten van ruim vijfhonderd pelikanen op weg naar de Donaudelta in Roemenië; een nest van een oehoe en dat van een aasgier, op richels in een rotswand. Vele soorten tapuiten, klauwieren, zwaluwen, vliegenvangers, spechten, plevieren en diverse stelt- en strandlopers. Daarnaast ook scharrelaars, wiewalwalen, hoppen, en

een veldrietzanger, een schaarse en lokale zomergast in het Zwarte Zeegebied. Dan nog zwarte ibissen, witte en zwarte ooievaars, blauwe, purper- en zilverreigers met hun familieleden de rallen, de woudaapjes en de kwakken. Een indrukwekkende rij roofvogels en voor velen voor het eerst ... een nachtzwaluw. Niemand kan onze reis zo mooi beschrijven als deze in werkelijkheid was; daarvoor had je mee moeten gaan. Volgende keer misschien?

Wat zien ik ?

Verwend en vrijgevochten

Door de bank genomen is mijn tuin redelijk vogelvriendelijk ingericht met water, schuil- en nestgelegenheid en een grote bak met droog zand voor de huismussen om een stofbad te nemen. Dat wordt door mijn vliegende vriendjes erg op prijs gesteld zodat ik altijd vogelreuring in mijn tuin heb. Niet in de laatste plaats omdat ik het hele jaar door bijvoer. Mijn ervaring is dat sommige vogels door dat bijvoeren hun schuwheid afleggen en zelfs zover gaan dat ze uit mijn hand eten. In de loop der jaren heb ik daar leuke ervaringen aan overgehouden. Een Turkse tortel volgde me zelfs op straat voor een lekker hapje; een merel wacht elke ochtend bij de voordeur op krenten en als ik de deur open laat staan, staat hij zelfs in de gang te bedelroepen. Een koolmeesman komt op onregelmatige tijdstippen opzichtig voor mijn schuifpui fladderen en eet de gepelde pinda's uit mijn hand. Dat grote mens dat aan die arm en hand vast zit boeit hem totaal niet. Hij doet dit al sinds 2006 dus heeft hij de respectabele leeftijd – voor een koolmees – van zes jaar.

Gaai

Bron: Internet (WNF)

Het meest bont maakte de gaai het. Deze van nature schuwe vogel had ik zodanig verwend met pelpinda's dat hij ze binnen kwam halen. Soms gooide ik wat gepelde pinda's op mijn tuintafel. Een enkele keer zag ik, dat hij die stuk voor stuk onder z'n schouderveren moffelde om er vervolgens mee weg te vliegen. Daar bleef het niet bij, want na enkele ogenblikken was hij terug om de verstopte pinda's weer tevoorschijn te halen en te consumeren. Helaas zie ik deze gaai het laatste halfjaar niet meer, maar uniek was ie.

Harry de Klein

Je hebt van die dagen (2).

Zodra Bert Roelofs zich op de zuidpier van IJmuiden begeeft, barst de regen spontaan los en ontstaat er vanuit het niets een kolkend dikke mist. Toch lukt het hem, om dwars door het natuurgeweld heen, zo af en toe iets bijzonders te spotten.

Bert Roelofs

Medio september 2011 ging ik op een vrije dag en het klinkt onwaarschijnlijk, maar het was een stralende zomerse dag, met vogelmaatje Bertus weer naar IJmuiden. Het woei er echter zo hard en zo pal uit het westen dat de pier was afgesloten. Shit. Helemaal voor niets erheen gereden.

Zilvermeeuw

Gelukkig liepen er wel wat meeuwen langs de waterlijn, dus uit arren moede begonnen we de meeuwen maar te fotograferen. We hadden gehoopt op wat soorten steltlopers en misschien nog wat duikers, koeten of alken, maar dat konden we dus wel op onze in de loop der jaren ronder geworden buik schrijven. We liepen richting pier en zagen aan de voet ervan wat steenlopers juist boven de waterlijn naar voedsel zoeken, een redelijke troostprijs.

Steenloper

We besloten stil tussen de stenen te gaan zitten en af te wachten wat er op ons pad zou komen. Het was warm weer, dus dat was in elk geval geen straf. Na een half uurtje hadden we mooie plaatjes van de steenlopers en zomaar ineens liep er van alles op ons stukje strand. Juveniele bonte strandlopers kwamen soms zo nabij, dat ze niet meer te fotograferen waren; gewoon te dichtbij voor de scherpstelling van de camera's. Dan moesten we weer even wachten tot ze weer wat van ons af liepen.

Bonte strandloper

Compleet de omgekeerde wereld dus. Normaal gesproken zitten vogels doorgaans op te grote afstand en baal je als ze vervolgens alleen maar weer verder weg lopen. Een rosse grutto en een grote mantelmeeuw kwamen ook foerageren en poseren, naast drieteenstrandlopers.

Drieteenstrandloper

Na een tijdje werden we stijf van het stil zitten en besloten we een pannenkoek te gaan scoren in de meest noordelijk gelegen strandtent. Ik zeg dat met nadruk, want niet alleen hebben ze daar heerlijke pannenkoeken en is de bediening vriendelijk, ook krijg je bij navraag een vogellogboek aangereikt waarin je je waarnemingen kunt optekenen. Goed gemutst liepen we weer terug naar de pier, maar de combinatie harde wind en opkomende vloed deden het strand steeds meer verdwijnen. Langs de voet van de duin bereikten we de pier, waar ons oog viel op een klein vogeltje boven op een steen. We kropen als volleerde jagers steeds dichterbij het beestje toe, eigenlijk niet goed wetend waar we nu eigenlijk naar stonden te kijken. Na een half uurtje zaten we op een paar meter afstand van wat we later determineerden als een juveniele visdief en schoten vele foto's.

Visdief

Om het beest niet te verstoren bliezen we de aftocht en keerden terug naar het strand.

Dwergstern

We merkten dat zich op de steeds mindere en smallere reepjes zand een almaar hogere concentratie van verschillende soorten sterns (grote, dwergstern en

visdief), strandlopers (kanoet, drieteenstrandloper, bonte en kleine) en meeuwen (zilver-, kok- en grote mantelmeeuw) verzamelde.

Ook de eerder gefotografeerde rosse grutto stond er rustig te slapen, met snavel en een poot tussen de veren. We konden ze rustig bewegend tot heel nabij benaderen. Wat een feest! Je kwam echt ogen te kort. Wat me nog nooit eerder overkwam, gebeurde nu wel; al mijn geheugenkaarten liepen vol. Gelukkig had Bertus nog een reservekaart van acht gigabytes voor me.

Kanoet

Ook wij werden door het wassende water steeds verder richting duinen gedreven, maar moesten toch voldoende afstand houden om nog adequate scherpstelling te hebben. Als gevolg hiervan werden vele foto's geschoten, terwijl we tot aan de enkels in het water stonden.

Rosse grutto

De laatste trip naar IJmuiden dreigde ook meteen weer te verzanden, want er kwam plotseling toch beduidend meer wind dan was voorzien en de pier was hierdoor weer afgesloten. Balen dus, want op het strand was er voor een vogelaar ook geen snars te beleven. Is het niet mogelijk om een deel van het Dineke Sluijters Vogelfonds te gebruiken om een virus te ontwikkelen, waarmee we kitesurfers en loslopende,

blaffende en springende honden inclusief baasjes naar de eeuwige jachtvelden kunnen laten verdwijnen. Als we dan toch bezig zijn ook maar meteen die vermaledijde strandzeilers. Sorry lezers, ik beseft dat ik nu wat doorschiet, trek het u niet persoonlijk aan als u behoort tot de genoemde groepen. Ook zonder deze 'plagen' was er op het strand niets te fotograferen, zonder een ernstig risico te lopen gezandstraald te worden, wat niet alleen fnuikend is voor de dure apparatuur. Wat te doen? De duinen rond het Kennemermeer in of toch maar even doorlopen naar het groene kleine vuurtorentje aan het begin van de pier? Twijfel, gewefel. Toch eerst maar naar het vuurtorentje. Daar barstte het los.

Drieteenmeeuw

Er vlogen verscheidene drieteen- en dwergmeeuwen, volwassen en eerste winter rond, een enkele kokmeeuw en wat storm- en zilvermeeuwen.

Oeverpieper

Een oeverpieper, voor mij een ware frustisoort door de eeuwige rusteloosheid en door het gegeven dat ze alleen maar hoorbaar lijken terwijl ze vliegen. bleef

even mooi stil boven op een steen zitten en werd snel geschoten. Door het hiervoor genoemde gedrag zijn oeverpiepers vrijwel niet te fotograferen.

Al eerder dacht ik een oeverpieper gefotografeerd te hebben, tot ik thuis de lichte pootjes zag; het was waarschijnlijk gewoon een graspieper .

Ook ontdekte ik na een tijdje een klein vogeltje, druk bewegend in de heftige branding en regelmatig een tijdje verdwenen in de golven van zeker een meter hoog. Het bleek de rosse franjepoot, waar ik al een keer tevergeefs een gehele middag naar had lopen zoeken.

Rosse franjepoot

De dwerg- en drieteenmeeuwen zweefden mooi vlak voor me langs, pal tegen de westerstorm in. Lang leve die storm.

Dwergmeeuw

Zoals gezegd: je hebt van die dagen.

Foto's: Bert Roelofs

Mutaties ledenbestand

Nieuwe leden

J. Verburg	Middenweg 35a	1394 AC Nederhorst-Den-Berg	0294251566
E. Beeftink	Anna Horstinkstraat 39	1382 MN Weesp	0617525706
A.C. van den Oudenalder	Florislaan 40	3742 MK Baarn	
J.B. Perry-Vlasveld	Braam 34	1273 EA Huizen	0355266848
J.O.H. Verburg	Middenweg 35a	1394 AC Nederhorst-Den-Berg	0294251566
J. Tom	Anna Horstinkstraat 39	1382 MN Weesp	0617923214

Adreswijzigingen

L. Krijnen-Smit	Oude Loosdrechtseweg 202	1215 HN Hilversum	0355316864
M. Prins	Churchillweg 1	6707 JA Wageningen	0356241133
Vogelwerkgroep Den Helder	Tuintjesweg 6	1789 AT Huisduinen	0223615343
F.J.G. Wilms-Schopman	Moerendael 21	1241 HT Kortenhoef	0356563020
C. J. M. van Velsen	De Uiterdijksehof 22	1394 JM Nederhorst Den Berg	0294253640
M. J. de Seriere	Verdilaan 27	1411 HV Naarden	0356944400
S.H. Scheffer	Hazenest 1	1241 HZ Kortenhoef	0356562873
P. Bakker	Schuttersweg 81	1217 PW Hilversum	0356560067
F. Bakker	Schuttersweg 81	1217 PW Hilversum	0356560067
S. W. Constandse	Keizersgracht 505 III	1071 DN Amsterdam	0622407611
E. Munneke	Rigelstraat 94	1223 AW Hilversum	0357730563
A.P. Vroonland	Kapittelweg 83	1261 HS Hilversum	0622445744

Opgezegd

A. Douma	J. Vermeerlaan 46	3741 PR Baarn	0355414049
L.M. Hagen-Van Swaaij	Hollands End 69	1244 NP Ankeveen	0356561383
I. G. Jeltjes	Ambrosiushof 21	1216 ML Hilversum	0356285424
E. Schild-Schofaerts	Hamerstraat 77	1402 PS Bussum	0356918978
Vogeljaar	Ruimzicht 32	1016 KJ Amsterdam	0633968645
M. Douma-Van Eijden	J.Vermeerlaan 46	3741 PR Baarn	0355414049
W. G. Manschot	J H B Koekoekstraat 51	1214 AC Hilversum	0356283643
C. G. Rutenfrans	Berkel 17	1273 RA Huizen	0356472494
M. van Hierden	Rijksstraatweg 83A	3921 AC Elst (Ut)	
F. Kempeneers	Zomerkade 27	1273 SL Huizen	0355263870
G C M. Vos-Van Eijden	Godelindelaan 9	1231 VX Loosdrecht	0356217363
A. Joustra	St. Vitusstraat 37A	1211 PG Hilversum	0356235561
K. de Ferrante	Sterrelaan 38	1217 PT Hilversum	0650526306
F. van Beek	Kanariehof 19	3853 WJ Ermelo	0640585526
W. Matthijsse	Utrechtseweg 382	3731 GE De Bilt	0653997043

Overleden

J. de Jonge	Zonnelaan 17, Kamer 211 17	1217 NE Hilversum	0356950219
C.J. van den Brink	Werkdroger 1-05	1251 CM Laren	0357110862

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Een persoonlijk gekleurde selectie uit de vogeltijdschriften.

Een duik in de tijdschriften:

Een of enkele opvallende artikelen worden wat diepgaander besproken. Ditmaal stond het opvallendste artikel in het septembernummer van **de Kieft**, het blad van de Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, dat bezig is met zijn 36^e jaargang. Dit blad kreeg onlangs een nieuw jasje. Niet alleen de omslag is professioneel vormgegeven, waarbij foto's aanduiden wat er in dit blad te lezen is, ook binnen in het blad vloeien de foto's mooi over in de tekst.

Nogmaals de bruine kiekendief

Uit: de Kieft jrg. 36 (3) 2012 Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, door Ed Staats

Marcel Boer, deel uitmakend van de werkgroep Roofvogels en Uilen, meldt dat in juni twee nesten van de bruine kiekendief vernield zijn in het Jisperveld. Marcel, die voor Natuurmonumenten ook gids is in dit bijzondere stuk natuur in de Zaanstreek, vroeg het bestuur hoe om te gaan met dit door hem geconstateerde probleem. Ed Staats is bestuurslid van de Zaanse vogelwacht en hij wordt helaas vaker geconfronteerd met brute vernielingen. Zo werd er onlangs moedwillig met een bootje ingevaren op het nest van broedende knobbelzwanen; ook werd een rij bomen omgezaagd, midden in het broedseizoen op een opslagterrein voor boten. Aan die bomen hingen wel nestkasten met de jongen er nog in.

Wat kan een bestuur met dergelijke opzettelijke verstoringen van broedende vogels beginnen? Aangifte doen bij de politie door het bestuur lukt niet, want dat kan alleen door degene die de overtreding zelf geconstateerd heeft. Extra moeilijkheid: de Flora- en faunawet is door alle uitzonderingsbepalingen zo ingewikkeld, dat hij door een gewone politieman/-vrouw feitelijk niet te hanteren is.

Ed schrijft verder in dit artikel dat het bestuur enkele jaren geleden uitvoerig gesproken heeft met wel zeven politie-ambtenaren van het korps Zaanstreek/-Waterland. Samen vormen zij een speciale groep voor overtredingen van de Flora- en faunawet in de buitengebieden. Niet alleen door de ondoorzichtigheid van de wet, ook door de grootte van het gebied wordt het lastig om effectief aan handhaving te doen.

Probeer met zes, zeven man met wisselende diensten de wet maar te handhaven in een gebied van 120 vierkante kilometer met veel open water. De politie weet dat er met speedboten en waterski's te hard gevaren wordt, dat er tegen de regels in gekitesurft wordt, maar met te weinig mensen en politieboden kunnen er niet meer dan speldenprikken uitgedeeld worden. Bij de politie zal het opsporen in de buitengebieden geen hogere prioriteit krijgen. Zou het dan helpen wanneer boswachters van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten opgeleid worden tot BOA's met bevoegdheid tot het uitschrijven van bonnen? Ja, dat zou wel enig soelaas bieden, maar vergeet niet dat het in gesprek gaan met overtreders en hen daarna ook nog bekeuren veel tijd kost. En dit moet wel naast het gewone werk in de natuur gebeuren.

In gesprek blijven

Het is belangrijk in gesprek te blijven met het ambtenarenapparaat, zowel van de gemeenten als van de politie, en hen blijven wijzen op de waargenomen overtredingen. Dat zal uiteindelijk helpen, zonder de illusie te hebben dat er daarna geen schendingen van de wet meer zullen voorkomen. Dit is ook de weg die Marcel Boer ingeslagen is door samen met medewerkers van Natuurmonumenten de problemen in het Wormer- en Jisperveld bij enkele politiebeambten aan te kaarten.

Publiciteit zoeken.

Kaart het aan, desnoods via Twitter. Marcel heeft het Dagblad Zaanstreek

gewezen op de vernielingen. Op 21 juni stond er een uitgebreid artikel onder de kop 'Nesten roofvogels vernield. Kostbaar verlies voor natuur in het Wormer- en Jisperveld'. Nestvernielingen gebeuren meestal zonder dat de vernielers gezien worden, de daders liggen op het kerkhof. Lastig ook om dan in een bepaalde richting te wijzen: waren het overijverige weidevogelbeschermers, zoals in Friesland, of zijn het jagers? Het kan ook voortkomen uit lomphed en onverschilligheid voor de natuur. Daar helpt voorlichting bij, de scholen bezoeken met nesten en jonge vogels. Nog een onbeantwoorde vraag wat mij betreft: is pleziervaart wel verenigbaar met het beheer van zo'n belangrijk natuurgebied?

Hoe staan de bruine kiekendieven ervoor in Noord-Holland?

Hoe ernstig is het dat er twee nesten niet tot nieuwe wasdom komen? Volgens

Marcel is dat funest, te weten dat er nog maar 4 à 5 broedparen in het hele gebied te vinden zijn, terwijl er in 2000 nog ca. 20 broedgevallen waren. De bruine kiekendief houdt van ruigten in laagveengebieden. Zijn voorkeurs habitat bestaat uit natte, overjarige rietlanden met weinig struiken en bomen. Ook langs boezemwater, dijkwielen en kleine moerasjes kun je hem aantreffen. De broedvogelatlas van Noord-Holland 2005-2009 laat zien dat de aantalon ontwikkeling sterk fluctueert. Rond 1970 werden er in heel Noord-Holland maar vijf broedparen geteld. Dat aantal liep in 1998 op tot rond de 200. In de Zaanstreek zat de piek op 30 paar, maar daarna is de stand meer dan gehalveerd tot 15 paar in 2009. Daarvan zaten er dus 4 à 5 in het Wormer- en Jisperveld. Twee nesten vernielen betekent dus de helft van het potentieel: Aan de schandpaal met de daders!

Wat stond er nog meer aan interessante artikelen in de vogelbladen?

Dier en Milieu jrg. 87 (3) juni. 2012 Vakblad voor handhavers op het gebied van Dier en Milieu Jagers in het Drentse Hooghalen in de kraag gevat wegens het vergiftigen van (roof-) vogels. Ook op een legakker in de provincie Utrecht werd iemand met een jachtakte gearresteerd na het neerleggen van een vergiftigde buizerd.

Dier en Milieu jrg. 87 (4) aug. 2012 Speciaal nummer over de pas afgeschafte dierenpolitie. K. Kasemir & H. Peeters 'Nieuwe natuur: Ankeveense Plassen', boswachter Esther Rust (Natuurmonumenten) leidt de milieuhandhavers rond over het zojuist ontboste en van de toplaag ontdane gebied. Nu krijgt vervening weer een kans, zo ontstaat er weer 'drijvend land', het zogenaamde trilveen.

De DompHoorn jrg. 46 (2) sept. 2012 Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden De eerste vogelcursus van de nieuwe vogelwerkgroep was met 32 deelnemers een succes.

Dutch Birding jrg. 34 (3) 2012 Tijdschrift voor Palearctische vogels T. Eggenhuizen moet al een invasie van witkopstaartmezen in november '11 constateren en R. Slaterus zag in mei een vrouwtje Spaanse mus bij IJmuiden.

Dutch Birding jrg. 34 (4) 2012 Herontdek met L. Khil het roodbuikzandhoen in Egypte, of zie wat er van komt wanneer de pimpelmees en de staartmees samen een koppeltje vormen. Verder weer veel foto's van bijzondere waarnemingen in beide nummers.

Tussen Duin & Dijk jrg. 11 (3) 2012 Samenwerkende natuurorganisaties in Noord-Holland. T. Baas roept op tot het monitoren van de ruitrek van de Canadese gans. Daarmee kunnen rond Schiphol botsingen met vliegtuigen voorkomen worden.

Fitis jrg. 48 (2) aug. 2012 VWG Zuid-Kennemerland A. Bloem 'Overzicht tellingen Landje van Gruijters, Nova Zembla en Fort Noord', bijna 100 soorten werden hier waargenomen, waaronder lepelaars, een visarend en de blauwborst. Met de presentie van 450 grutto's was het Landje van Gruijters belangrijk voor de doortrek van deze soort. L. Schaap A. Ehrenburg 'BMP autoclustering: vooral een kwestie van doen!' Autoclustering gaat ook niet geheel zonder fouten, maar dubbel telling wordt wel vaker voorkomen vergeleken met handmatige clustering. R. Jansson 'Slechtvalken op de Alticomtoren in Haarlem in 2011', drie jongen vlogen uit. A. Ehrenburg 'MUS-tellingen '07-'10 in Zuid-Kennemerland' Het aantal deelnemers nam toe en dus ook het aantal getelde 'gewone' vogels.

De Grauwe Gans jrg. 28 (1) maart 2012 Vogel- en natuurwacht Zuid-Flevoland A. van Duijnen Tellingen Lepelaarsplassen', de kuifeend steekt met bijna 11.000 exemplaren boven de rest uit, de

grutto heeft het moeilijk. T. Kalkman 'Tuinvogeltellingen', verrassende resultaten, in 17 tuinen werd een sperwer genoteerd.

De Kruisbek jrg. 55 (3) juni 2012 Vogelwacht Utrecht. J. Buys 'Vogels van de Steenwaard, noord van Culemborg'. S. Seure 'Broedvogels van de Molenpolder '92-'10. B. Rijksen 'Het herkennen van de grote meeuwen'.

Landschap Noord-Holland jrg. 39 (3) sept. 2012 M. de Boo 'Natuurherstel in het Botgat', van militair terrein terug naar natuurlijke waarden, één van de weinige plekken waar de kuststrook aangroeit.

Meerkoet (1) 2012 Natuurvereniging Wierhaven Bert Winters 'Jaarverslag ringonderzoek 2011', op zes plekken werd door middel van ringonderzoek deelgenomen aan het CES-project. Dat resulteert in 18 klein bedrukte bladzijden geringde vogels.

Mens en Natuur jrg. 63 (2) Zomer 2012 Blad van het INV Peter Visser, de nieuwe voorzitter IVN is bioloog en enthousiast vogelliefhebber. I. vd Hoeven 'Roofvogelshows: pro en contra'. R. Nijland 'De nieuwe wet natuur moet nog flink door de mangel', risico's van de omstrede nieuwe Wet Natuur.

Natuur Nabij jrg. 40 (2) Zomer 2012 IVN Eemland Geen vogelnieuws; wel leuk artikel over Libellen in de Stulp.

Sovon nieuws jrg. 25 (2) juni 2012 25^e jaargang! A. Boele met 'Aantalontwikkeling kolonievogels: blauwe reiger blijft stug achteruit gaan, roek stabiel'. Boeiend getuigenverslag van de vogelwaarnemers op Rottumerplaat door wetenschapsjournalist Rob Buiten. Hans Roersma is samen met Nelly van Brederode voor het tiende jaar achtereenvolgende vogelwachter voor Staatsbosbeheer. O. Klaassen 'Nationale tuinvogeltelling 2012'.

De Takkeling jrg. 20 (2) 2012 Werkgroep Roofvogels Nederland Rainer Schmidt 'Zestig jaar wespentieven tellen in Duitsland'. C. Huurdeman 'Bruine Kiekendief pakt jonge haas'. V.v. Bergen en R. Riem Vis 'Buizerd brengt Havik groot'. K. Schreven 'Egg-capping: het ei waar je uit wilt kruipen wordt afgedekt door een ei-schaal van een ander ei'. Rob Bijlsma 'Reptielen als voer voor jonge buizerds'. J.A. Vroege 'Predatie van roofvogels door andere roofvogels in het Noord-Kennemerlands Duin'. G. Ouweneel 'Giervalk in Zeeuws-Vlaanderen'.

De Tringiaan jrg. 35 (3) aug. 2012 VWG Schagen en omstreken F. Koning en P. Spanenburg 'Ringonderzoek 2011, resultaten verzameld in het Zwanenwater'. Niet elke dag heb je een smelleken, een draaihals of een orpheusspotvogel in handen.

Vanellus jrg. 65 (4) 2012 aug. 2012 Bond Friese Vogelwachten A. Osinga Wachtwoord is de rubriek 'in de picture', ditmaal de vogelwacht Dronrijp, waar is het nog echt rustig is. G. Hoekstra 'Predatieonderzoek in de Súdermarpolder: de vos is voor 80% verantwoordelijk'.

Het Vogeljaar jrg. 60 (3) juni 2012 Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. F. Havekes 'Beïnvloeding grauwe gans door soepgans'. Verder exotisch vogelen in Z-Afrika en in Taiwan.

Het Vogeljaar jrg. 60 (4) aug. 2012 E. Eijkelenboom 'Dwergeieren bij de kleine mantelmeeuw'. G. Ouweneel 'De Biesbosch veranderde maar bleef een uniek vogelgebied'.

Vogelnieuws jrg. 25 (4) aug. 2012 Vakblad voor vogelbeschermers. R. Buiten 'Polderen over ganzen, maar pal staan bij de Hedwigepolder', waarom vogelbescherming soms voor onderhandelen kiest in andere gevallen voet bij stuk houdt. Een interview met Fred Wouters, directeur van vogelbescherming. R. Bijlsma 'Vervolging roofvogels blijkt hardnekkig kwaad', Friesland spant de kroon. R. de Vos 'Grootschalige natuur: tijd voor een nieuwe natuurwet die over beschermen gaat.' Ruud van Beusekom 'Broedende zeearend heeft rust en dynamiek nodig'. L. Soerink 'Ook importkorhoenders redden het niet op de Sallandse heuvelrug'.

Onze Waard jrg. 43 (2) zomer 2012 Natuur- en Vogelwacht "De Alblasserwaard". De weidevogelwerkgroep berekende een bruto territoriaal succes van 62% voor de grutto en dat is hoopgevend, zeker in vergelijking met de afgelopen jaren.

IJsselmeer berichten jrg. 40 (2) zomer 2012 F. Fleischer, directeur VBIJ, met een droomprijs van 15 miljoen van de Postcodeloterij kan er nu echt wat gedaan worden om de verslibbing van het Markermeer tegen te gaan.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep.

Nieuwsgierig geworden naar één van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met één van de bestuursleden, of met Paul Keuning 06-128415448

Programma

De lezingen worden gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263, 1215 JV Hilversum

De contactavonden vinden plaats in Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1e verdieping).

Aan de excursies kan worden deelgenomen door alle leden, zonder aanmelding vooraf.

2012

Zaterdag 3 november: 9.00 uur. Wandeling Laarzenpad Naardermeer o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek aan het einde van de Verlengde Fortlaan te Naarden om 9.00 uur. We gaan een rondje lopen over het Laarzenpad naar de Bovenmeent en langs het fietspad en de Karnemelksloot weer terug. Onderweg kijken we bij de hut en het kijkscherm. Ganzen, eenden, steltlopers en andere wintergasten zullen het hoofdmenu zijn. Het pad en de weilanden kunnen drassig zijn, trek goede schoenen aan!

Woensdag 7 november: 20.00 uur. Weidevogelbeschermingsgroep Westelijk Eemgebied Gebouw 'De Schoter', Wakkerendijk 66a, Eemnes. Evaluatie van het afgelopen seizoen. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Woensdag 14 november: 20.00 uur. Contactavond over de broedvogelinventarisaties. Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping). Op deze avond worden de resultaten en ervaringen gepresenteerd van de in het voorjaar gehouden broedvogelinventarisaties. Een must voor de vele deelnemers aan de inventarisaties. Interessant voor wie meer over wil weten over het inventariseren of overweegt om volgend jaar ook mee te doen.

15, 22 en 24 november: Cursus 'Overwinteren'. Zie elders in dit nummer.

Donderdag 22 november: 20.00 uur. Algemene Ledenvergadering: zie de agenda elders in dit nummer. Na de pauze willen we met elkaar in gesprek te gaan over wat we als Vogelwerkgroep belangrijk vinden. Verder waar we ons voor in willen zetten. Ieder op de zijn of haar passende wijze en maat. Zeg maar: ideeën, voorstellen noemen, verzamelen en proberen tot initiatief en actie te komen. We zullen daarvoor een werkvorm gebruiken om e.e.a. in goede banen te leiden. Wij hopen op een grote en enthousiaste opkomst. (Zie ook de aankondiging bij de agenda voor de ALV)

Zondag 25 november: Auto- en wandelexcursie Oostvaardersplassen o.l.v. Antje van Slooten, Adri Vermeule en Huub Casander. Vertrek 9.00 uur vanaf NS-Station Bussum Zuid (zijde Bastion Hotel). Oostvaardersplassen, altijd spannend; hoe is het weer; hoe zijn de wegen; liggen de plassen open of wordt er geschaatst; mogen we er wel of niet wandelen? Toch valt er altijd veel te beleven, veel overwinterende eenden, ganzen, wulpen, ruigpootbuizerd, maar ook kans op een goudhaantje, kleine bonte specht en met een beetje geluk de zeearend.

Woensdag 28 november (in plaats van 14 nov.): 20.00 uur. Reünie Bulgarije-gangers. **LET OP:** Info-schuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de Natuurbrug). De Commissie Buitenland organiseert de traditionele reünie van de vogelreis die in 2012 naar Varna in Bulgarije ging. Tijdens deze avond wordt de dvd met de meeste bijzondere foto's van deze reis getoond, samengesteld door de Werkgroep Fotografie. Iedere deelnemer ontvangt de dvd, het verslag en de lijst van waargenomen vogels. Tot slot wordt de bestemming voor 2013 bekendgemaakt. Deelnemers en belangstellenden zijn welkom.

Zaterdag 8 december: Ochtendwandelexcursie Spiegelplas o.l.v. Peter Jansen. We vertrekken om 8.00 uur vanaf NS-station Bussum Zuid. (zijde Bastion Hotel). We zijn om ongeveer 13.00 uur terug. Het is een fikse wandeling van zo'n 10 km rond de Spiegelplas bij Nederhorst den Berg.

Zaterdag 8 december: Natuurdag Noord-Holland, Aristozalen Amsterdam. Zie het programma op www.tussenduindijk.nl

2013

Dinsdag 1 januari: Ochtendwandexcursie Tafelbergheide en IJzeren veld o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 11.00 u. van parkeerterrein bij restaurant De Goede Gooier te Huizen. Na de feestdagen is het de hoogste tijd om serieus de benen te strekken. We hebben kans op klapekster, staartmees en spechten, en wie weet ... kruisbekken. We zijn om 14.00 uur weer terug.

Woensdag 9 januari: 20.00 uur. Nieuwjaarsbijeenkomst en contactavond voor leden. Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping). Voor deze avond worden speciaal **de nieuwe leden** uitgenodigd. Vertegenwoordigers van de subgroepen van de VWG vertellen over hun activiteiten en wie dat wil kan gaan meedoen. Traditiegetrouw is dit een boeiende, leuke verenigingsbijeenkomst, waarop goed kan worden bijgepraat.

Zondag 13 januari: Ochtendwandeling Loenderveensche Plas o.l.v. Piet Spoorenberg. Start om 9.00 uur bij het toegangshek van de Waterleidingplas aan de Bloklaan 5, 1231 AZ Loosdrecht. De Loenderveensche Plas is een afgesloten terrein waar moeras- en watervogels rust en ruimte vinden. In de wintermaanden zijn er zeer grote aantallen watervogels te bewonderen. We maken een heerlijke rondwandeling en verwachten tussen 12.00 en 13.00 uur weer terug te zijn.

Donderdag 24 januari: 20.00 uur. Zwaluvenavond met Marjos Mourmans en medewerkers van de Werkgroep Zwaluvenonderzoek

Marjos Mourmans zet zich al jaren in voor het beschermen van de zwaluwen. Via het Zwaluwen Adviesbureau geeft zij op non-profit basis informatie en adviezen. Vanavond is zij onze gast en vertelt zij over haar werk en ervaringen. Binnen de VWG zijn ook verschillende zwaluwenwerkgroepen, die veel doen aan het verbeteren van broedgelegenheid, onderzoek en bescherming. Dick Jonkers en andere zwaluwenbeschermers zullen daarover vertellen. Daarbij willen we met Marjos ervaringen en ideeën uitwisselen.

Zaterdag 26 januari: Dag auto-excursie naar Zeeland o.l.v. Arnold Top. Vertrek 7.30 vanaf NS-station Bussum -zuid. (zijde Bastion Hotel). Deze autodagexcursie gaat via Stellendam, Brouwersdam en Prunjepolder/Plan Tureluur. De kans om duikers, ijseend, diverse ganzensoorten en steltlopers te zien die in Nederland overwinteren.

Zondag 10 februari: Dag auto- en verrassingsexcursie, ergens in Nederland waar iets bijzonders is waargenomen o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 8.00 uur vanaf NS-station Bussum-Zuid. We zijn uiterlijk om 17.00 uur weer terug. Eten en drinken voor de hele dag mee.

Woensdag 13 februari: 20.00 uur. Contactavond van de Werkgroep Vogelfotografie. Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum (recreatiezaal 1^e verdieping).

Zondag 24 februari: Wandexcursie Eempolder o.l.v. Bertus van den Brink en Peter Jansen. Vertrek om 09.00 uur vanaf de Theetuin Eemnes, we zijn dan ongeveer om 13.00 uur weer terug. Altijd weer spannend wat we aantreffen, verschillende soorten ganzen, eenden, plevieren, steltlopers en roofvogels natuurlijk. De paden kunnen in deze tijd modderig zijn, dus goede waterdichte wandelschoenen of laarzen zijn dan wel handig.

Donderdag 28 februari, 20.00 uur: 'Verrassend vogels kijken dichtbij huis', lezing door Koos Dansen.

Koos Dansen was voor zijn pensioen hoofd voorlichting bij het Geldersch Landschap. Zijn passie is nu vogels kijken en fotograferen en lezingen geven. In zijn lezing voor ons laat hij zien hoe verrassend veel er vaak te beleven en te genieten valt, gewoon op wandel- en fietsafstand van huis. Hij vertelt met enthousiasme over de vogels in zijn woonomgeving Arnhem met de Zuid-Veluwse landgoederen en parken, de Nederrijn met natuurlijke uiterwaarden en de Over-Betuwe. En hij zal ons daarbij zijn prachtige vogelfoto's tonen.

Zaterdag 9 maart: Ochtend-wandelexcursie Tienhovensch Kanaal en bezoek eendenkooi o.l.v. Dick Jonkers en Bertus van den Brink.

Zaterdag 23 maart: Ochtend wandelexcursie heidegebied De Stulp in Lage Vuursche o.l.v. Arnold Top en Piet Spoorenberg. Vertrek om 7.00 uur vanaf dagrecreatieterrein Drakensteijn te Lage Vuursche (komend vanaf Hilversum net voor het dorp Lage Vuursche naar links. Dit staat met borden aangegeven). We gaan voor de voorjaarszang van de diverse bos- en heidevogels waar de Stulp en omgeving rijk aan zijn, zoals raaf, boomleeuwerik, groene en zwarte specht en misschien zien we ook de klapekster nog. Daarnaast is het natuurlijk een heerlijke wandeling. We verwachten om ca. 11.00 uur terug te zijn.

Maandag 2e Paasdag 1 april: Ochtendwandeling Corversbos o.l.v. Wouter Rohde, Michel Vlaanderen en Peter Jansen. Vertrek 6.00 uur van de parkeerplaats bij restaurant Robert aan de Bussummergrindweg. We gaan de vroege vogelzang op naam brengen. De bladeren zijn nog niet helemaal uitgelopen, dus er is ook van alles te zien. We zijn om 10.00 terug, net op tijd voor wie thuis een paasontbijt wil.

Zaterdag 6 april: Dag auto-excursie naar het eiland Tiengemeten in het Haringvliet o.l.v. Dick Jonkers en Antje van Slooten. Verzamelen om 8.00 uur N.S.-station Bussum Zuid. (zijde Bastion Hotel). We nemen om 10.00 uur de boot naar Tiengemeten. Op het eiland gaan we wandelen. Landbouw heeft plaatsgemaakt voor water en plas dras. We zullen een keur aan watervogels, steltlopers en roofvogels zien, die op het kort geleden ingerichte eiland verblijven. Uiterlijk 16.00 uur nemen we de boot terug; eind van de middag zijn we terug in Bussum Zuid.

Zondag 21 april: Ochtendwandelexcursie Laarzenpad Bovenmeent Naardermeer o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 5.30 uur vanaf het einde van de Verlengde Fortlaan te Naarden. We lopen het laarzenpad naar de Bovenmeent en langs het fietspad terug. In deze tijd zijn de rietvogels volop aan het zingen. We hopen ze natuurlijk ook te zien.

Vrijdag 3 mei tot en met zondag 5 mei: Voorjaarsweekend Zuid-Limburg

Zaterdag 11 mei: Ochtend auto- en wandelexcursie Zouweboezem en enkele graslanden en grienden in de Vijfheerenlanden bij Meerkerk o.l.v. Antje van Slooten en Bertus van den Brink. Vertrek 6.00 uur vanaf NS-station Bussum-Zuid (zijde Bastion Hotel). Zouweboezem: het gebied van de purperreiger en de zwarte stern, met daarnaast kans op diverse rietvogels, kleine karekiet, rietzanger, snor, blauwborst en rietgors, eenden en struikbewoners.

Zaterdag 25 mei: Dag auto-excursie vogeleiland Texel o.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 6.30 vanaf Bussum-Zuid. (zijde Bastion Hotel). We gaan de blauwborst zoeken en hopen op een hoempende roerdomp. Verder kunnen we rekenen op veel soorten steltlopers en meeuwen. Het programma laten we afhangen van de getijden op dat moment en meldingen van bijzondere soorten. We gaan voorlopig uit van de Mokbaai en de Horsmeertjes, Dijkmanshuizen, Utopia en de Noordkaap. We nemen terug de boot van 16.00 uur, zodat we om 18.15 uur weer in Bussum zijn.

Zaterdag 8 juni: Dag auto-excursie Fochteloërveen en Diependal in Drenthe o.l.v. Frank van de Weijer en Erik Hans van Stigt Thans.

Zaterdag 22 juni: Dag auto-excursie Bargerveen o.l.v. Dick Jonkers en Erik Hans van Stigt Thans. Deze excursie naar Zuidoost-Drenthe is een jaarlijkse traditie geworden. Het wordt een dag om te genieten van de landschappen in dit hoogveengebied en de levende have die er voorkomt. Soorten die waargenomen kunnen worden zijn boomvalk, grauwe klauwier, blauwborst, koekoek, wielewaal, geelgors en geoorde fuut. Op drooggevallen delen en oeverranden houden zich in deze tijd veel steltlopers op. Verder bevolken diverse soorten vlinders, libellen en reptielen het Bargerveen. Het gebied herbergt diverse interessante planten, waaronder orchideeën en zoogdieren. Eten en drinken voor de hele dag meenemen en bij erg warm weer zelfs extra drinken. Horecavoorzieningen zijn er niet in dit uitgestrekte

gebied. Vergeet ook de zonnebrand en muggenolie niet. Houd rekening met een thuiskomst aan het eind van de middag.

Voorwaarden deelname excursies

Excursies

De in het programma aangekondigde excursies zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld voor leden en huisgenootleden van de Vogelwerkgroep. Aanmelding vooraf is niet nodig, tenzij dit expliciet is aangegeven. Het meenemen van introducés ter kennismaking met de activiteiten van de Vogelwerkgroep is alleen toegestaan nadat de coördinator van de subgroep excursies hiervoor toestemming heeft gegeven. U wordt dringend verzocht geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen.

Een excursie binnen ons werkgebied vertrekt vanaf de plaats c.q. het natuurgebied waar deze wordt gehouden. De juiste plaats staat in het programma vermeld.

Bij excursies buiten ons werkgebied wordt vertrokken vanaf NS-station Bussum Zuid (aan de zijde van het Bastion Hotel) tenzij anders vermeld. Er wordt gestreefd naar het gebruik van zo min mogelijk auto's. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Het is gebruikelijk dat de autokosten met de eigenaar/berijder worden verrekend. Van deelnemers aan de excursie wordt verwacht dat zij vóór de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

In principe gaan excursies altijd door. In sporadische gevallen (bijvoorbeeld als gevolg van extreme weersomstandigheden) vervalt een excursie of wordt deze doorgeschoven naar een andere datum. Wijzigingen op korte termijn worden (tot een dag voor de excursie) in het programma op onze website www.vwggooi.nl vermeld. Het programma op de website is leidend ten opzichte het programma in De Korhaan.

Weekends en excursies waarvoor betaald moet worden.

Indien betaald moet worden voor een excursie of voor een excursieweekend dienen de deelnamekosten altijd volledig te worden betaald. Bij de aankondiging wordt een datum genoemd waarvoor betaling dient te hebben plaatsgevonden. Deze deadline voor betaling is ongeveer tussen 6 en 8 weken voor het betreffende weekend of excursie. De volgende annuleringsregeling is van toepassing. Bij afmelding tot 4 weken voor het begin van een weekend of excursie waarvoor betaald moet worden, wordt 75% terugbetaald, bij 3 weken 50% en bij 2 weken 25% en bij 1 week 0%.

De stad een vogelreservaat

Ik zag een meeuw die uitgleed op het ijs
en hoorde eens bij ondergaande zon
twee hanen kraaien in een boom.

Ook zag ik op een stille zondagmorgen
een sperwer op de stoep van een kantoor;
hij had een muisje in zijn klauwen
en keek mij zo woest aan
dat ik maar liever verder liep.

Voorts heb ik waargenomen
dat vogels 's morgens vroeg
graag op de rijweg lopen
en later als met tegenzin
de lucht in gaan.

Ik heb het allemaal gezien, gehoord.
Gelukkig maakt wie niets verzinnen kan
veel mee.

J. Eijkelboom

Uit 'Licht zijn en de wolken tillen'
Kwadraat, Utrecht

De favoriete vogelplek van Renée Beekman

Lenny Langerveld

Waar?

Mijn achtertuin is absoluut mijn favoriete vogelplek.

Waarom?

Ik kijk vanaf mijn eettafel zo op de achtertuin met een hele hoge oude jasmijn. Een paradijs voor tuinvogels. Ze schuilen erin bij guur weer, ze nestelen erin en 's winters zitten ze met veel gekibbel op de vetbollen. Een piepklein vijvertje van 1,5 meter zit vol kikkers en dus zijn bezoekjes van de blauwe reiger niet zeldzaam. De

oude dikke hederabloei volop en trekt enorm veel insecten, een voorraadkast voor huismussen en mezen. De achtergebleven rommel op het terras biedt een voedselplaats aan roodborst en winterkoning, vaak opgejaagd door merels en eksters. De walnoten van mijn zwager uit de Betuwe gooi ik met handenvol in de tuin. Ik vind ze in de hele buurt terug.

Laatst zat een gaai op de vensterbank in de keuken met een walnoot in zijn bek, die hij, schalks naar mij opkijkend, verstopte in een plantenbak. Soms ook een verdwaalde boomkruiper op mijn vensterbank, even de weg kwijt naar de lindebomen.

De boomklever is een regelmatige bezoeker van de jasmijn, een felle rakker. Ik ken alle tuinbezoekers aan het puntje van hun staart. Zodra er zich een nieuwe soort meldt, zie ik het meteen.

's Winters wacht ik op koperwiek en kramsvogel en als het vriest op de kokmeeuwen van het Laapersveld en op een paartje goudvink. Het grootste aantal soorten dat ik ooit in één week telde was 17! De mooiste ervaring was het onverwacht uitvliegen van vijf staartmezen, die stiekem in de klimhortensia geboren waren.

Het mooiste geluid is het zingen van de merel op de schoorsteen op warme zomeravonden en het gepiep van jonge gierzwaluwen.

Hoe vaak?

Ik kijk iedere dag. De verreijkker ligt naast mijn bord onder handbereik.

Alleen of samen?

Alleen ik.

Staatmees Bron: internet (WNF)

Kor Haan

